

המזכיר

עתון שבועי

לכל עניני החיים. לספרות ולמדעים ולכל עניני היהודים

..... יוצא לאור בכל ערב שבת.

מחיר החתימה:

באוסטריה-אונגריה:
לשנה 6 כתרין
לחצי שנה 3
לרבע 1.50

באשכנז:

לשנה 7 כתרין
ביתר הארצות:
לשנה 8 כתרין — 8.50 פראנק.

הארסה לבית המערכת ולארמיניסטרציה:
„Hamicpe“
ul. Św. Sebastyana 32, Kraków.

מחיר מודעות או הזכרות לנפטרים
לפי גדל השמח.

ברכת מו"ט חצי הכתר. בראש הגליון
שני כתרין.

גליון בודד 12 הלר.

מכתבים בלתי חפשים לא יתקבלו.
כ"י, שלא נדפס, לא יושב לבעליו.
המשנה מקומו עליו להודיענו מיד לא
רק שם מקומו החדש, כיא גם שם
מקומו הקודם. — מחיר שנוי אדרסה
חצי הכתר.

Kraków, 6 Stycznia 1905.

גליון א.

הראשון כ"ט טבת תרס"ה

לא יחשבו ממנו. למה האריכות? הקוראים בנליציא יודעים את ערך הת"ה בקהלותינו, אם לא יחסה בצל הכסף.

וכל כך למה? האמת היא שהרבה אשמים תלמידי חכמינו בעצמם בחלול כבוד התורה. תלמיד חכם היולול בעצמו אין אחרים נוהגים בו כבוד ועון חלול כבוד התורה וכבוד ישראל יחול על ראשו.

מולול בעצמו כיצד? כאשר התחילה אהבת החכמה והמדעים להגלות גם בארץ מאפליה הזאת, אסרו הרבנים ותלמידי החכמים את למוד החכמה וידמו, שאם רק יחרימו את דורשי הדעת וידחום בשתי ידים, ישמעו כל ישראל וייראו ולא יזידון עוד לגעת בעץ הדעת. אבל שכחו, כי כל בני האדם בני הוה הם ודוקא בשביל שנאסרה דרישת הדעת רבו דורשיה ודוקא בשביל שהחרימום וידריב זכו המשכילים לכבוד ועתה הם עומדים בראשי הקהלות ודוחים את הרבנים ואת יודעי התורה, שנשמרו מכל חכמות היצוניות. איזהו חכם? זה הרואה את הנולד. אלו ראו חכמי ישראל כדור הקודם את הנולד, היו משערים שסוף הדעת לנצח. שכשם שאי אפשר לעצור בעד החמה ביציאתה, כן אין לעצור בעד זרם דרישת הדעת והיו יודעים שבדור הבא כל יהודי, שלא ידע ידיעות היצוניות הנחוצות לכל אדם, עתיד הוא להיות עבד נכנע לעם-הארץ בעל דעת ונמוס וידיעות העולם. ואלו היו עיני חכמי ישראל כדור הקודם בראשיהם, היו

„עמי הארצות“ פסולים, כל מי שאינו יודע את התורה ואינו מבין לה"ק לא יגש אל עניני הקהלה! אם כך נזולל בידיעת התורה, הלא ידמו אלה ההדיוטים הקוצפים בראש, כי באמת למוד „עברי“ הוא רק למוהר, את הדברים העתיקים, הפסולים, המתים והבטלים ידע הבלפר וה„פאן ראבין“ ודיינו?! התלונות האלה, שהעתקנו תבנן בקצור נמרץ, שייכות בקהלות גליציא, כמו שירעו קוראינו, עוד יותר מאשר כפולן הרוסית. ברוב הקהלות הגדולות פה רחו אינטליגנטים של חול את התורנים, את האינטליגנציא העברית, מתוך חדר הקהל ודבר מוכן מעצמו הוא, שהריפא והאדווקט והרוקח וסתם בקיאים בצרכי צבור, אף אם בורים הם בעניני היהדות, יהיו בכל עיר ועיר מנהלי הקהלות ובני התורה, בקיאים בעניני היהדות, חוץ תוכו ותמציתו של העם היהודי, המחות הזכוכים העלויים, החריפים והבקיאים, ישארו בחוץ מן הנעלמים וירם על התחתונה. ואם דבר להם אל הארון נשיא הקהלה, עליהם להמתין עליו בפרוודור ביתו ביחד עם ה„ארחי פרהי“ ועם הבלן. ולא עוד אלא שאפילו הרב היושב על כסא האב"ד בקהלה, האחד מתוך אלף למדנים בישראל, שזכה לאכל פרי יגיעו, כהמלומדים בעמים אחרים והרואה עולמו בחייו, גם הוא אינו מכוכר כלל בקהלה וגם מעט הכבוד הנתן לו מפני הנמוס והמנדג, יתנו לו כעין רעה וכדחיפה מן הצד, וראוהו רמיזות דוקרות ולפעמים גם דברים בוטים כסדוקרות חרב

ותרנות.

ב„הצפירה“ נדפסו בגליונות האחרונים ערך מאמרים בשם „אל עמי הארצות“ מאת העורך. בו הוא מדבר משפטים את ראשי הקהלות „עמי הארצות“, שכבשו את הנהגת הקהלות ויבערו מלשכת הקהל את שפת עבר ואת התורנים יודעי היהדות. הוא טוען טענות הזקות ולבאורה צודקות נגד משיגי הגבול, כמו: היתכן, שאנשים, שאינם יודעים את היהדות ואת פרייה, נהלו את היודעים אותה וימשלו עליהם ויספיקו להם צרכי הדת? או היתכן שאחרי שפסק כבוד התורה ואין ליהודי למדן שום אופן, שיושיבוהו על מקומו הראוי לפי העמל, שעמל יומם ולילה כסה שנים, ואין צריך לומר שאין לו הנאה המרית מכל עמלו, היתכן שגם מחדר הקהל, המקום האחד המיוחד לעניני היהודים וניהרות, יהדפוהו? הגם שם ירימו את מעלה העמי-הארצות על מעלת הת"ה? אם יאמר האומר, שאין בהנהגת הקהלה רק דברים של חולין, מספרים וסדרים, שגם עם-הארץ, אם רק בעל חשבון וד"א הוא, יודע לנהלם — הלא באופן הזה גם ערלים יכשרו לעמד בראש הקהלה. אלא מה? אין הקהלה דבר בירוקרטי לגמרי ואין דנים בה לפי המספרים היבשים והסדרים החיצוניים, כי אם לפי תכנה ופנימיותה ואם יאמרו למסור את הנהגת הקהלות ביד הגוים יתפלצו גם עמי-הארצות שכנו וגם המתבוללים? — אם כן, גם יהודים

נבלעת האנחה-היתומה, הבודרה — והרומיה שבה לקדמותה.

דומה, שאפלה-נצח פעה לוע נורא וכל החי וכל היקום צולל בתוכו. אין שביב אש, אין זיק אור, אין רסים נוגה...

ובשפקח הבחור הניקאי את עיניו ראה — עגולי חשך מסתובבים לפניו ומכים אותו בסנורים... באנרופיו הרזות הוא משפשף רנע את עיניו. „היה רץ כצבי וגבור כארי לעשות רצון אביך שבשמים“. הוא פוקח את עיניו שנית ורואה — לילה אפורי בחלונות הגדולים. בשהרים את ראשו מעל הבגד הגדול, שעליו שכב, הגיעה לאוזניו נחרת הישנים. — ישנים... כלם ישנים...

אין כל רגש של חיים, אין כל תנועת הווה, אין כל מבט אורב...

ה„רמוני“ — שקוע בשנה עמוקה: נחרתו החרוקה נוסרת לרגעים את הדומיה הבבדה, מתוך פנתו, שם, אצל ארון הקדש.

נשימהו הקשה של הפרוש הקנאי מרפרפת באויר, ככנפי צפרת חלשה, ונועת תיכף, אין בה כח, כדי לזעזע קצת יתר את האויר.

יחידו הוא עתה. בין הישנים הרבים הוא לבדו ער. ועוד הוא מחדד אזניו — מקשיב, מאזין: נשימות, נשימות, נשימות...

רומה שגם הלילה הארך נושם בכבדות מתוך

ובמרידת צרתי ובמדידת מקותי
יצוק רעל ונגדיל הלבת.

נדדה שנתתי, נגולה מנוחתי,
ערבה שמחתי במועד שבת.
ובתנים חתי ועם רוחי נותי
למות תשוקתי, ותם הענוי ופם.

וייניץ. יצחק שאנער.

הפושע.

זכר. הימים הטובים.

ליל חרף ארוך, קר, אפל, מלא שעמום. דומיה עמוקה. תדרמה עזה נסוכה על בחורי הישיבה, המסתופפים בבית המדרש האחד הגדול. שעות אחדות קודם אור הבקר. צללים בדרים שחורים רובצים על כל פנות בית-המדרש. החשך שבחוץ והחשך שבפנים ההלכדו לגוף מוצק אפל אחד.

מפוזרים בטקומות שונים שוככים להם הבחורים מהבוצים מקור ומהכנסים תחת בגדיהם הישנים, המשמשים להם לבסות לילה. כלם ישנים. הדומיה העמוקה מזדעזעת לרגעים מאנחה מתפרצת שלא מדעת מתוך לב מצטמק וקיבה רעבה. באפלה העבה

פיריטון.

שלומי

(מכתב קטן).

השממון הנורא. המעיק נשמתתי,
עוד לא חדל, לא פסם,
והו מחלתי, האובלת ראתי,
עודנה חוקה כמאן.

תקפד חיתי ותקצר נשמתתי
באכפה הארור, כי עז;

ומחץ ראשי וחלף רגתי
בהלמות פעמו הרמטון.

השפק האכורי, הממרר חיתי,
עוד לא הנקין, לחו לא גם.

ובמרי עצבתי ובמרי מקתי
יך מלח ונעצים הנות.

הוא גרש שמחתי ויגזול נחמתי
ויעקור תקותי כבצבת.

הנשאים, שיש בהם גם מורע אצילים קתולים וגם עתה, כאשר התמנה למנהל המניסטריום למשפטים לא נחל עדיין כבוד מניסטרי. שחוק היה לקריא בשבוע הזה את העהונים באוסטריס, בפרשם בשני המניסטרים גאומש ובילאנדרט את בית אבותם ואת מקום מולדתם ובבואם לקליין שתקו — הרפה היא לאוסטריא, שיהודי אונגרי ממשפחת רבנים ימשול על כל בתי הדין. ד"ר קליין הוא מחבר חקי המשפט החדשים בדיני ממונות ובשרונו הוא בלתי מצוי ובעד הרשות, שנתנה לו לעבוד את אוסטריא בכשרונו זה בהעלם שמו ובהעדר הכבוד הראוי לו, שלם בדתו וביחס אבותיו ועמו. זהו פרי הגלות. בקרב אבד לאוסטריא מניסטרי אשר לכשרונו, להתמדתו לתרבותו ולמדותיו הטובות אין השלומים. שונאי הנם מררהו ויציקו לו, בבקשם להראות שנאתם למלכם. כפי הנראה ירפו המשיכים עתה מעקשנותם ויהנו לפרלמנט לכלית את העבירות הנחוצות, אחרי שכבר השיגו לע"ע את מבוקשם, להוריד עוד מניסטרי משאתו. גאומש אינו בעל כשרון יותר מקרבר, אבל כבודו גדול מכבוד קרבר, כי אינו ותון בכבודו כמוהו. לחמדי קרבר במשרותיו אין חקר. רק במדת טיבו, שרצה לצאת ידי כל הדעות ולהת לכל איש ולכל מפלגה את המגיע להם במשפט, נבשל, כי אין הדור הנבחר רוצה בצדק מחלט.

המצב באונגריא. כיום ג' היתה הישיבה האחרונה בפרלמנט. המפלגה הלאומית של אסוניה ומפלגת אונגרי התחברו אל מפלגת קושוט וכלם יחד הורשים כנלוי להפריד לגמרי את אונגריא מאוסטריא ורק מלך אחד ימשוך על שתיהן כאסקאר מלך שוודיא, המולך גם על גורביא. ממחרת עלו צירי בית המועצות הלבדלים אל ארמון המלך. שבמאם הנעילה הגיד להם, כי מטל הוא את בית המועצות ובחירות חדשות יפקיר. הבחירות תהיינה בסוף החדש הזה. מפלגת הממשלה כמראה, כי העם עמה ונאמן לסדרים הנכחים ומפלגת המתנגדים תוציא ברזים, להוכיח את העם. כי בא העת להקדע כליל מאוסטריא ולהיות ממלכה מיוחדת לגמרי. כפי הנראה תנצח עתה עוד מפלגת הממשלה, כי כח בידה באונגריא, לכוף את הכוחים לבחור כחפצה. כן נהגים תמיד באונגריא. אבל אם מכשר יהיה בית המועצות החדש לעבר, זאת היא שאלה אחרת.

צרפת ומאראקא. צרפת, שנפלה לה מאראקא לנחלה, אין דעתה לחזור עוד משם, כי היא מתנהגת כבר שם ע"פ מנהגי המקום שבאה לשם — היא מרבה שחד. לארבעה שרים מסוד המלכות וכיניהם שני יהודים מומרים) נתנה עתה שחד רב, להכריע את הקף לטובת

כל החפץ להיות תלמיד-חכם. אם אין לעלוי הרקף ובקי כל תקות להיות רב בעירה קטנה, כי בכל עיר יש יורשים ועוררים ועוררי עוררים מצד הירושה לרבנות וכל זה לא יערב לבו לקוות למשרת רבנות, כשאין לו מופט ירושה וחוקה בעיר, — למה זה הכל ייגע? למה ישמר כן תורה כבודו ונמוסי ת"ח לרק, שבוה יקבל על עצמו חובות ידועות? למה יגדל אדם מישראל את בנו לתורה, אם אין שום יתרון לת"ח?

כל זמן שלא יחוסו הרבנים ותלמידי-החכמים בעצמם על כבודם ולא יבטלו את ירושת הרבנות ולא יתאמצו לעמד במעלות החיים במדרגת יתר האנשים המכובדים, שהתנאי הראשון בזה הוא דעת וחכמה, כל זמן שימהלו על כבודם והיו ותרנים, יתרים, לא יחשוש אדם לכבודם.

ענינים מדינים.

המצב באוסטריא. קרבר נפל וגאומש קם ובאוסטריא הכל במקומו עומד. שלשה מניסטרים חדשים חלקו בנייהם את משרות קרבר, כי שלשה „תיקים" היו לו: ראש המניסטריום, כלומר מניסטרי לעניני הפוליטיק הפנימית, מניסטרי לעניני הפנים, מניסטרי למשפטים. ראש המניסטריום התמנה בארון פאול גאומש, הוא בן ג"ד שנה ובכר היה מניסטרי לחנוך בן ל"ד שנה תחת טאפאע ופעם שנית תחת באדעני בשנת 1897 יבשנה ההיא כנפול באדעני נעשה ראש המניסטריום, אבל לא שמש בכמה הזאת רק מאה יום. עד היום היה ראש לשבת החשבון העליונה. למניסטרי לעניני הפנים התמנה גראף ארטור בילאנט-רהיידט, נציב אוסטריא העליונה, בן מניסטרי לצבא. הוא בן ג'א שנה. תחת נשיאת גאומש היה בכר מניסטרי לעבודת האדמה ותחת הון מניסטרי לחנוך. למנהל המניסטריום למשפטים התמנה ד"ר פראנץ קליין. עד כה היה ראש סקציא במניסטריום למשפטים ותחת כל המניסטריות האחרונות היה הוא כמעט מנהל המניסטריום למשפטים והמניסטריים למשפטים שמוצו כמו למראית עין, כי ד"ר פראנץ קליין, הגדול בכל הוירוסטים בדרונו באוסטריא, הוא יהודי מומר ואין מן הנמוס שימשול היהודי על כר בתי הדין באוסטריא הרמים והנמוכים ועל כל השופטים

לומדים גם בעצמם דעת והיו מלמדים אותה גם לבניהם, לכל תתי ידם על התחוננה בחיים ולמען לא ידחום עמי הארצות המשכילים ע"פ מהנהגת הקהלות. ואחרי שלא עשו כן, הרי הם אשמים בעצמם לא רק בזלזול כבודם, כי-אם גם בזלזול כבוד התורה והתורה, הרי הם בכלל „ת"ח שאין בו דעה...". אם רפורמטני התורה שפלים איך ירזמו מהזיקיה?

גם מוכר זה, שהתרושלו מלעמד בידעות של חולין במדרגה אחת עם כל בני דורנו, לא חסו על כבודם גם באופנים אחרים. הנה תארי הכבוד שנהגו אצל הרבנים ושחטאו בהם כל כך, עד שבה תאר רבני בזיון הוא היום לאדם מן הישוב. יודעים אנחנו כלנו את הוראת התארים „רבי" ו„מורנו" לפנינו ובו בהם רק אלה, שיקראום היום „רשכבה" ו„הנה יתנו היום את התארים האלה לכל חוטבי עצים ולכל שואבי מים והרבנים מהשים, כמו ששתקו אבותיהם, כאשר עוד היה אפשרות למחות ביד המזוללים בתארים הרמים והנשאים האלה ולא עוד אלא שהם בעצמם הכתירו, בעד איזו הנפה ובעד איזו טובת הנאה, את כל נער בער בתאר מורנו, עד שהתפשט התאר הזה במדינתנו וכל ריק ונבוה, כל רשע ומנוול נכתר היום בשמות הכבוד „רבי" ו„מורנו" ובאיזה מקום? לפני ספר התורה הפתוח! רב שמהל על כבודו, כבודו מהוג והדור שובח לגמרי, שיש כבוד לרב ות"ח הוא מכוב.

עוד זאת. בשביל תועלת המרות הנהיגו כמה רבנים גדולים את זכות הירושה של הרבנות, זה המנהג המשהח, הגורם בטול התורה ועוזר לשפלות היהדות ולירידת הקהלות החשובות ממעלתן. המנהג הרע והמכוער הזה השחתף גם הוא כחלול כבוד תלמידי החכמים. לפניו, בעוד היה כל כחור עלוי ולמדן מקוה להשיג משרת רבנית לפי גדלו בתורה ולפי כשרונו, היה נוהג כבוד בעצמו, מתהלך כנמוס, מתמיד בלמודו ומכין עצמו בכל עניניו למשרת הרמה, שהוא ראוי לה ומכין שכבר את עצמו בכדותו גם אחרים ואף אם ע"פ איזה מקרה לא השיג משרת אכ"ר, היה כבודו במקומו מונה — כל הראוי לקונסנס אין תקונסנס מעכבו. אז היה כל ת"ח זוכה לכל הכבודים והמשרות והמעלות בקהלות. פרנסי הקהלות כימי קדם היו תמיד אנשים בני תורה. ומעת הנהיגו את זכות הירושה לרבנות ירדה כל כבוד התורה, אחרי שאין להם להתהלל בהכמתן, כ"א יורש בירושתו. וממילא בטל

שנה מסוערת, נושמים כהלי בית המדרש, נושמים גם הצללים הכבדים מתוך שנה מעיקה...

— כלם ישנים...
כנלי הפריע את עמקת השנה, את הרממה הסודית, לבלי הפריע את הצללים מרכצם — אינו נועל גם את מנעליו...

„התיבת" הספס" החמה, שעריה שכב זה רגע, הצטננה תיכף. נודעו קצת האויר האפל, נודעו קצת הצללים העבים, קרש ישן ברצפת הניקבה נאנחה תחת כבד גופו של הויטאי... נרגעו תיכף הצללים, שב למקומו הקרש ולב הויטאי הולם, הולם... רנליו היחפות באלו נושקות בזהירות, במין רכות מיוחדת, את שרבי הכמה הקרות.

הוא עומד על הכמה. ער, יחיד, בתוך הקברות... והוא מקשיב עוד: רממה מסביב, בארובות העשן מיבכים יצורי כשפים נשאים על כנפי יוח החרף.

נקודה אדומה משופצת בחשכה: על הכמה דולק נר חלב קמץ. עגורים מגוונים, כגווני הקשת, רוקדים מסביב לנקודה האדומה. הצללים הצטמצמו, נתעבו, נתכנסו אל הפנות העמוקות — ואל תחת הספון הגבוה. והנקודה האדומה רועדת, רותתת מהרוח הקשה המטילת בחלרי האפל של הבית הישן. דפרוף עלים, לחש קל, צל מתנועע... הנמרא פתוחה והויטאי מתנועע עליה.

— הפרוש ישן שנה עמוקה והולם, וראי, על אדות עירתו, זוגתו ובניו...

ורף אחרי דף נהפכים. הויטאי גומא את הספור „הנפרא"... שירתו פוסקת לרגעים ונשמעת תיכף שוב. הנר שוקע, שוקע... זה הלילה השני, שהוא „לוסר" בנגונו התמידי את „הקבורת חמור"...

— מתמיד, שם לילות כימים.
— בחצות הלילה הוא קם, מתגבר באי והוגה בתורה.

— קבורת חמור... על גבי הגמרא, מרמה הבריות. ספרי מינים. נמה מדרך הישר...

קור עובר ביצורי הויטאי ושירתו פוסקת. ארנבת נפחה מקרנו של הציד, מעמידה אזניה, מקשיבה, מאזינה, מאין נשקפת הרעה?...

הכר ישן. ישנים הבחורים, ישן הפרוש, ישנים הכתלים, הצללים. „וקבורת חמור" בנגונו של הגמרא יקרא כפי הויטאי. דף אחרי דף גומא הויטאי, בצמאון גדול, כיון הטוב.

אין עוד כל בחורים. ואין עוד כל פרוש. אין עוד כל גמרא, לא לילה ולא יום, לא אנשים ולא „ימים" — הויטאי גומא „ספר השכלה"... הנר שוקע — הוא אינו מרגיש. נודעו כבר הצללים ממגעו של שונאם הנורא היום — הוא אינו מרגיש. תוססים כבר העצים הלחים בתנור המוסק — הוא אינו שומע.

שירה עגומה, בודדה, הרישית מתערכת ביללת הרוח שבוץ.

מתאבקות: רגע תגבר הרוח ביללת שובבה, חדה וזועמת; רגע תגבר השירה בקולה הנונה, העגום, המתגעגע והבוכה...

דממה: יללת הרוח ונשימות הישנים. חומף הרוח את הנשימות הבלילות, מכניסן תחת כנפיו, פוזז ורץ הלאה-הלאה אל קצוי הלילה...

בחרלו של הבית תעות רגע עיני הויטאי: הפרוש הקנאי שוקע בשנה...

צלו של הויטאי, מתארך, מתכופף על הכתל שמאחריו, מהכופף ומזדקף תיכף שוב.

ספר קצר בידיו הרועדות: מתחת התבה שעל הכמה הוציאהו.

— „קבורת חמור"...

רמט עובר בכשרו. נרעש, נפחר, הוא מניח בזהירות יתרה את הספר הקצר על גבי הנמרא הגדולה, פותחו במקום העלה הקמוט ישירתו הקודמת התחילה מתאבקת שוב ביללת הרוח... הוא מתנועע במקודם. צליו מאחריו עושה השתחויות עמוקות על התנור הלבן, שלהבת הנר רועדת, ורוח הויטאי מטילת חביערות, כשדות רחבו ידים, במדבריות, בבית הקברות...
— קבורת חמור...

— ואם יקוץ הפרוש משנתו, אז... יגורש בחרפה מבית המדרש, הספר השאול ישורף...

מהעולם הציני

פעולת רבני המחאה נגד הצינות.

אהרי הרעשים והרעמים, הקולות והברקים, אשר יצאו מאת אחדים מרבני אונגריא נגד "המזרחי" והצינות, נראה אמתה הפתגם: "אין רע בלי מיב" וכי גם מהעו הזה יצא לנו מתוק, כי הרבה מהרבנים, אשר עד היום נדמה נדמה קולס, מבלי הנד חות דעתם למשוב ועד רע בדבר הצינות, הנה לקול רבני המחאה נתעוררו גם המה, בראותם, כי לא עת לחשות הוא, כי אם עת לעשות למען עמנו הרצוי והשפוי, עת לבנות ולנטוע, בעת אשר אחרים באו להרוס ולנהוץ. אחד מהרבנים האלה היא הרב הגאון הגדול מ"ה משה שמואל גראונער שליטא האב"ד ור"מ בקלויזענבורג והגליל (שבעת המבצרים) ונעים לי לפרסם פה מכתב מהגאון ההוא, אשר הגיעה לידי העתקתו ואשר כתבוהו לאחר, אשר שאל אותו חו"ד על הצינות. והנה הכן המכתב:

הרעיון הציני נשגב ונפלא ואחרי כי בשנים האחרונות החזיקו בו אדומים ומשכילים וגם הרבה מאותן שנתרחקו כבר מרגשי היהדות, היתה זאת בעיני דאות ומפת כי קרובה ישועתנו לכוא, ע"כ כל מי שאינו מחזיק בדי העוסקים בהרמת קרן ישראל, ומבש"כ המחלישים ידי עושי מצוה, ומחפרים אותם, גדול עונם מנשוא, וכל המענות, ששמעתי וראיתי נגד הרעיון הציני מצד היעודים המקובלים בידנו, המסורות לנו על הגאולה העתידה, את כולם ישא הרוח, ומה אאריך בדבר, אשר כבר האריכו גדולים וטובים ממני.

אולם בעתון "תל תלפיות" הגרסם בוויטצען מספר כ"ד משנה שעברה יצא הה"ג דשם כמענה אחת, אשר עליה רצוני להשיב כזה וז"ל שם: "הנה נשאלתי לפרש להם גמרא מגלה י"ז דקיבוץ גלויות קודם ביאת המשיח ורצו להביא מזה ראיה לשיטתם הצינית, להחיש הגאולה ע"י השתדלות אנושי קודם ביאת הגוא"צ, וכאמת מזה תשובה נצחת לשיטתם, דהנה שם כמגלה אמרו ג"כ דהשבת השופטים תקדים לכיאת בן דוד, וכתב ע"ז הרמב"ם בפירושו דמשנה פ"ק דסנהדרין, וז"ל והקב"ה יעד שישבו ב"ש ואשיבה שופטך וכו' וזה יהיה בל"ם כשיבין הבורא ית' לבות ב"א ותרבה זכותם ותשוקתם לשם ית' ולתורה ותגדל חכמתם לפני בא משיח, עב"ל השדור, והנה בודאי יודו בולם, כי עדיין לא זכינו לאותן המעלות, וא"כ אותה התנועה אשר תעודתה אינה כלל שנובה לאלו המעלות ואיך יקוו ע"י תנועה זו לקיבוץ גלויות ולהשבת השופטים וכו'. אבל הגמרא איירי בשנגיע כאלו המעלות להשתוקק לעבורת השיית ולתורה ותגדל חכמתנו בחכמת התורה ובהשגת הבורא, אז יבוא אלינו אלקינו הנביא המבשר, לבשרנו, ויקבץ נדחינו ואז תהיה גם השבת השופטים כבראשונה, וכיאת בן דוד ג"כ אחר זה כמהרה, וע"כ אנו מתפללים תחלה תקע בשופר וישא נס דקבץ ע"י הנביא המבשר, אבל לא ע"י השתדלות אנושי ותרע דא"כ לדבריהם, דקבוץ גלויות שאמרו כמגלה היינו בהשתדלות אנושית, א"כ גם השבת השופטים תהיה קודם ביאת המשיח ע"י השתדלותנו והאיך אפשר זה ע"פ התורה, שאין לנו סמוכין וסנהדרין וגם קצרה שכלנו לדין דיני נפשות והכי עפ"י דינא דמלכותא נדון דיני נפשות? אע"כ דקאי אומן שתבוא עת הגאולה, שהשיית ישלח המבשר לקבץ נדחינו והיינו בשנובה לאלו המעלות שכתב הרמב"ם, שתרכבה החכמה ואז יהיו לנו סמוכין ע"י הנביא וסנהדרין ותתרכבה הדעת לרוח דיני נפשות עפ"י התורה, עב"ל מואיטצען.

הנה יפה כתב, כי עדיין לא הגענו למדרגת רבני החכמה, שזכר הרמב"ם, אחרי אשר הרב המערער יהין להרוס ולשפוך סוללה נגד הרעיון הציני, חמביל בקרבו ישועה גדולה לכלל ישראל, והיא בלי ישוב הדעת כלל, עיון או חקירה, נבהל להשיג על ראיה מוצקת ע"י בחירת המבטא להתפתחות טבעית של אחינו היישובים בא"י. בדרך מלאכותי אין עושים שפה. המערכת.

מפורט ארטור ילך עתה צפונה ויכתפח אל מחנה אויאמא במאנדשוריא, כמשך החדש יאנואר ישיג קורופסקין מאתים אלף אנשי צבא ומספר מחנותיו יעלה לשש מאות אלף, לע"ע נהפך חג "לדת הנואל" לדוסיס לאבל ולמספר, כי נפל משגכם גלה כבוד מרוסיא, אף שחילה נכחם באריות, אין עוד תהלת רוסיא כמזרח.

על המצפה.

המבטא הספרדי.

הרעיון הנשגב והנעלה, אשר זה לא כבוד החל לפעם בלבות משכילינו ולמצא לו מסלות בין שדרות עמנו, מוקירי שפת קדשנו ומכבדיה, להנתיב בלמוד שפת עבר יעברית בעברית" ככל מרבית ערי ארצנו ולטעת חכת השפה בלב בנינו בלמדס אותם עד כי תהיה שגורה בפיהם באחת השפות החיות, הרעיון היקר והנעלה הזה ישמח מאד לב כל הוכב עמו, שפתו וספרותו, וירוהו נחת לראות, כי תשגשג שפתנו ותצעוד קדימה, לעשות לה מהלכים בין אלה, אשר עמדו עד כה מנגדה ולא אבו לדעת אותה, כי התועלת היוצאת מזה היא כפולה, כי חוץ מזה ששפת עבר תוכב להיות ע"ז לשפה מדוברת וחקי בפי אלה, אשר עד כה לא ידעוה, הן ע"ז יתעורר גם כמרכם רגש הגאון הלאמי לעדות גאון ונובה ע"ד היותם בן לעם, אשר לו שפת חזוי יה בואת למנה ובגלל זה יעלה גם ערך הלאם הישראלי בעיניהם ולא יבושו עוד להיות בן העם הזה, אפס, כל השמחים לקראת ההתעוררות הזאת יראב לבם לראות, כי בעקב הטוב ברוך גם רע, בדבורה ישיבעו אותם מדובשם וגם מעוקצם ויערכו את שמחתם. בונתי על המבטא הספרדי, שהתחילו ללמדו את הילדים תחת אשר יאמרו, כי למוד שפתנו עברית בעברית יביא אחרות בלאום הישראלי ויהיה לעם אחד ושפה אחת לכלם, הנה יקלקלו בעצמם את אשר יזמו לעשות, דור הסלגה הם מגדלים, לבלתי שמוע איש את שפת רעהו, הילדים ירכו ויקראו במבטא הספרדי, בעוד אשר כמעט כל ישראל ככל מקומות מושבותיהם ידעו את שפתנו רק במבטא האשכנזי, וכבוא האב לדרך את צאצאיו, אשר יקשיבו להם מפי המורים האלה, והנה בעתה, לאחרת לבו יוכח כי שפה שלא ידע ילמדו שמה צאצאיו ובגלל המבטא המשונה מאשר הוא רגול בו, לא ידע את אשר ירכו אליו ילדיו, סתם יהודי יראה בזה שנוי ממשבע שטבעו חכמינו מדור דור, ויאמר כי משכילינו יאבו לעשות שנויים ותקונים בשפתנו וזה יגרום, כי רבים ימנעו או יחדלו מלשוח את ילדיהם לבי"ם כזה, כי היהודי ירא תמיד מפני כל חדש, ובפרט בשפת קדשנו, השפה אשר בה דבר ד', אשר כל הנוגע בה כנוגע בכבת עינו, וא"כ המטרה, אשר נקוה להשיג מכת' הספר אכה, ממנו והלאה, השובה היא המבטא הספרדי כנזק הזה? ומה יעשו אלה אשר עד כה הסבינו רק אל המבטא האשכנזי? האם יאמרו להשיבם את שפתם, אשר אתם מגורסא דינקותא? האם לא נקל היא כי אלה אשר יחונכו מחדש, יחונכו אל המבטא האשכנזי מלהשביח את אלה אשר שפתם במבטא האשכנזי אתם, את שפתם? מדוע יאמרו משכילינו להפריד בין הדבקים ולהביא הרעיון בלבות הצעירים, כי שני מיני עברית ישנם: האחד אשר ילמדו הם והשני זה של הגדולים? האם לא טוב היא לפני משכילינו, כי הלמוד כביה"ס יהיה במבטא האשכנזי, כאשר כלנו אנחנו עושים וכו' הורגלנו? וע"ז נובל להיות לעם אחד בעל שפה אחת, וזילו בתר רובא, רוב העם מדבר וקורא במבטא האשכנזי, ולמה נשנה? *

באמת אין טעם מספיק לנו, לזנוח היום את המבטא האשכנזי וללמד בנינו את המבטא הספרדי, כבר העירונו בזה, כי עזר לא הוברר הרבר איזה מבטא קרוב יותר למבטא אבותינו הקדמונים בא"י, וקרוב לשער, ששני המבטאים היו ידועים גם לאבותינו, כי לשניהם נמצא ראיות בתנ"ך ובתרגומים הקדמונים, להבריע בין שני המבטאים וכבחר באחד מהם אין לנו הרשות ורא הכה, לכן עלינו ללכת לעת עתה אחרי הרוב, — רוב העם היהודי קורא במבטא האשכנזי, בעוד שהיהודים הספרדים חדלו לעסוק בספרותנו, ולהניח את

צדפת. צדפת כבר שלחה ספינות מלחמה וגדודי צבא מאלג'ר למאראקא.

המלחמה, נפלה פורט-ארטור, נלכד מעוז רוסיא במזרח הרחוק ועל פני גבעות הדמים האלה מתנוסס היום גם יפן, דגל "עלות-השחר" הוריד את הצלב מעל מישגב הצאר, וחיל רוסיא, אשר זה מאתים שנה הם הולכים הלוך וכבוש את המזרח עדי הגיעם אל ים יפן, החלו לשוב אהור פורט-ארטור נלכדה אחרי מצור של אחד עשר ירחים ואחרי שסגירת העיר לא ארכה רק תשעה חרשים. נכורה נפלאה הראה הגנראל שטמל וחילו בהגינם על המבצר בחרף-נפשו, שמעטים כמוהו ברה"י, ונפלאה עוד יותר היא גבורת היפנים. ע"כ גדל הזבח מאד, אשר כמוהו לא נשמע. גבורת היפנים עשתה גם את הרוסים הנצורים לגבורים, תחת הרצון החזק של המצביא שטמל לא נשאר לחיל המבצר רק להלחם בכורה בלתי אנושית ורק הרעב והמחלות וחסר אבק-שרפה ומקום ללון אנסו את הגנראל הרוסי להכנע. מנסה משונה פרצה במחנה רוסיא אשר במבצר, "סקורבוט" היא נקראת והיא נזכרת במקרא: "המק בשרו והוא עומד עד רגליו", בישר הפה נרקב בחיים ואף אחד לא נצל מהמחלה הזאת. עשרים אלף איש היו במחנה רוסיא ומאלה שכבו כבר חמשה עשר אלף בכתי החולים ולא היו תרופות לרפאותם ורק חמשה אלף יכלו עוד לעמוד חולים ונפצעים על רגליהם. הכדורים המפוצצים הנוראים נסלו בלי הרף על בתי החולים ולא היה איפה להוציא את החולים, חמר להשקה לא היה והכל סבלו מהקרח הנורא. אבק-שרפה לא היה וחיל רוסיא לא יכלו עוד להלחם רק בזריקת אבנים, שלא נסלו בלל על היפנים, והיפנים כבשו בימים האחרונים מצודה אחרי מצודה. אחרי מצורת ערלונגשאן נלכדה מצורת וואנטאל ואחריה קיקוואנטשאן ואפילו אם היו הרוסים יכולים להאריך נפשם ולסבול עוד, לא היו מצילים את המבצר רק לימים אחרים ואחרי בן היו כלם הולכים בשבי, אם לא נהרגים. על בן נעתר שטמל להפצות פקידיו וימסר המבצר, אחרי פוצצו בדנאמיט את יתר חרכות ספינותיו ויתר המצודות הקימות, ארבע סירות משחיתות טרפדות נמלטו לטשיבו אשר לחינא. תנאי מסירת המבצר הם: שרי הצבא ופקידיהם ישונו לרוסיא ויכתיחו בהן צדקם, שלא ילחמו עוד נגד היפנים במלחמה הזאת. החולים ישארו במבצר, יושבי העיר שלא נלחמו, יצאו מן העיר וחיל הצבא ילכו אל ארץ יפן בשבי. הצאר כבר הסכים לזה. פורט-ארטור הוא תל שמס, רוזולט נשיא אמריקה הודיע את המיקארו ואת הצר, כי רוצה הוא לעשות שלום ביניהם, אם טוב בעיניהם. אבל קשה יהיה לעשות עתה שלום כטרם נחלו הרוסים מפלה נמורה או נצחון נמור. חיל המצור היה נפצעה...

הברכות ה"יבשית" של הפרוש מנסרות כבר בחלרו של בית המדרש — הוא אינו שומע, רוחו שקוע בעולמות אחרים רחוק, רחוק מכאן.

ופתאם — הה! — התפרצה אנחה מלבה של חיה נפצעה...

נוו הארוך והרק של הפרוש כפוף על פניו... "קבורה-החמור", שעל גבי הגמרא, שלפני המתמיד!...

— חזיו ורעם! מות ושחת!... — "לוייתן הועלה בחכה"!...

— נכל!... נודעוץ איורו של המקום הקדוש מקולו הנורא של הפרוש המתחלחל.

לנציב קרח היה הנתפש כנגב במחתרת, קפא על מקומו... שלהבת הנר שקעה כלה, וכבתה כטפה עבודה של חלב מהותך מסריח. ושללהבת העצים בתנור לחכה כתיאבון את דפי הספר הפסול.

בגבור לובד מבצר בגבורתו עומד הפרוש בתרועת נצחון.

הומה בלבו הויסאי, האש שבתנור מסמקת את פניו החורים, ועלי הספר נשרפים בחשאי ופניהם הלכנים משחירים.

והויסאי עודנו יושב קפוא על מקומו, ומעיניו הקמות נתנגלו שני רסיסי דמע גדולים ונקפאו בדיסיו.

מ. ער ל י ד.

שהביא בהעברה בעלמא מקצת דברי הרמב"ם ומציא משם ראייה לדעתו הקודמת לכל עיון. — ומסופקני על הרב המערער, שהיו מוחזק לנו תמיד לת"ח ויודע דרכי הלמוד והוראה כאחד מגדולי ארצנו, מסופקני כ"אם ישונו שופטינו ב"ב, אם הוא ואחוזת מרעהו יהיו מן אותם החכמים. אחרי כי מדברי הרמב"ם שם יוצא לנו מפורש כשמשם בצהרימ ההפך ממש ממה שרצה הרב המערער להמציא ולהעמיס בדבריו.

המעייין בפירושי המשניות הנ"ל אך בעניים פקחות כמשמעו ויותר בדבריו בספריו "יד החזקה" בפ"ד מהל'סנהדרין הלכה י"א, יראה, כי הרב המערער העלים עין מדעת הרמב"ם בעצמו במתכוון, למען תלות דעתו ומשפטו בענין הצינות באילן גדול הרמב"ם ז"ל או אולי היה הענין כל כך נקל בעיניו עד שהאמין שאין בדאי בשביל זה ללמד כמשפט בדבר הלכה, ואך בהעברה בעלמא עבר על ענין זה והוציא מה שהוציא. — הרמב"ם בחכמה אלמית שבו חדש לנו מדעתיה, כי הא דצריכימ סמוכינ איש מפי איש עד מרעיה היינו דוקא אם ישראל משוויין ואינם מסכימים לדעה אחת, אבל אם יקבץ ה' גליותינו ויסבימו כלם, יכולים להסמיך יסופטים ודיינים, שידינו בכל דינים שבעולם.

וז"ל ביד החזקה הנ"ל; "ונראין לי הדברים, שאם הסכימו כל החכמים שבא"י למנות דיינים ולסמוך אותם, הרי אלו סמוכים וכו'. א"כ למה היו החכמים מצטערים על הסמיכה? כרי שקא יבטלו דיני קנסות מישראל, לפי שישאל משוויים וא"י שיימכימו כלם, ואם היה שם סמוך מפי סמוך אין צריך דעת כולן" וכו'. ועל הדין הזה סובבים ג"כ דברי הפ"י על המשניות וז"ל שם: "ונראה לי, כי כשתהיה הסמיכה מפי החכמים והתלמידים, תקדים עליהם איש וכו', הנה האיש ההוא תקיים לו הישיבה והיא סמוך; שאם לא תאמר כן, א"א שתמצא ביד הגדול לעולם, לפי שנצטרך, שיהיה כל אחד מהם סמוך, והקב"ה יעד שישונו, כמ"ש ואשיבה וכו' וזה יהיה בל"ם כמו שזכר למעלה." עכ"ל. הרי מפורש אמר מהיפך להיפך מהרב המערער. כי הרמב"ם ז"ל הכריח דבהמכמת האומה יבולמי להסמיך דיינים, אשר עד שיהם יהיה כל ריב וננע, כמו בימי קדם והביא ראייה לזה מ"ש ואשיבה, ומי יסמכם אם לא ישיבחרם העם בעצמו? ואם תקשה, איך נסמוך על בחירות העם בלי נביא וכלי אורים ותומים ומי יודע אם לא יעמידו בראש אנשים המחריכים את התורה ח"ו.

ע"ז כתב, שנב"ל יכין הבורא ית' לכות בני אדם ובודאי יבחרו בדיינים ושופטים טובים. — ועתה איך מצא הרב המערער הנ"ל בדברי הרמב"ם שעי' ביאת הנביא תהיה השבת השופטים ומכונן גליות, שזהו הפך דברי הרמב"ם. אם ע"י אליהו הנביא, הלא הוא ממוך ויבול להסמיך והוא ראייתו ודינו שחידש, שישאל בעצמם יכולים להסמיך? אלא ודאי כמו שאמרתי, ולא ידעתי מה לדין בדבר הלזה ומעתה יש לקונן לדור, שכך עתה בימי, וראו נא כמה רחוק דעתו מדעת הרמב"ם ז"ל. האחרון: כשראה מ"ש ואשיבה לא פחד מהירוס הדת ח"ו, אבל סמך בלבו הסתור, אשר כשנזכר לזה, יכין השי"ת את לבנו ותרבה הדעת ויעשו כתורה, ומן השמים יסבימו ויסייעו, שיבחרו בסוב; והרב המערער מהפך הענין ומסתפק ושואל, אם יש כח ביד האומה להושיב שופטים בארץ ולכן מעכב הוא את גאולת הארץ ומכונן האומה. הנשמע כזאת? בהדי כבשי דרחמנא למא לך? האם אחראין אנחנו לחמור בעתידות מה שיהיה אחרי קבוץ גליותנו? — וכי בשביל פחד שוא שלא פחד הרמב"ם ז"ל נטמן ידנו בצלחת לבלתי נקח חלק בעבודת הקודש ששק נאזרת הארץ וישאל, אשר כד רואה מעיד עליה, כי יד ד' עשתה זאת? ככן מצדי אין בידי לעשות יותר רק כהזוהר את העם, ככל יפנו אך המערערים רק ינהרו אך התנועה הקדושה הזאת כל כרי לבוכל מי שאהבת ארצו ועמו הכתה שורש ברכו. — והנה היה הרבה לדבר עוד כענין הערעורים, ששמעתי וראיתי גרפסים; אבל דברים אלו אין להעלותם בכתב ומבש"כ בדפוס (להראות לעין כל חסרון דעת תורה ודעת נוטה של זולתו בכל מכל כל) ורק מפה לאוזן חכמים ונכונים לחש ישמעו. אנכי בקשתי מהרב המערער שלא יעשה דבר טרם נקרא לאספה לשאת ולתת בדבר, אבל הוא היה אץ לדברו דרך לאיחכמים. והדפים "קול קורא" הידוע ואח"כ הדפים בעתון הנ"ל "ובגיתי כימי עולמי, לברר

שמתו והתחיל בענין חדש מצדו, ליסד חברת יראים לתועלת ישוב אה"ק וזה היה לכסות עינים, כי לא יאומן שהיה מצפה לאיזה תכלית מענינו החדש, וסופו מוכיח, מאז שתק וטמן ידו אחרי שכבר השיג מטרתו להרס, אבל להטיב מצב הנרדפים מאן דכר שמי' ואנו אין לנו להשען אלא על אבינו שבשמים. הוא יערה עלינו רוח ממרום ויקבץ נדחינו במהרה בימינו, כי אין מצדו לד' להושיע ברכ או כמעט.

באות נפש הנאנח על שפלת הדור ופירוד הלבבות ומצפה לרחמי ד' במהרה. אכ"ר.

משה יצמאל ל גל אונער אכרס"ק קלויזענבורג והגליל.

הבאתי את המכתב, הוזה למען הראות בזה את התודה, אשר חייבים הציונים להרב מווייטצען ועוזרו, כי העירו את הכחות הרוצים בתשועת עמנו וכל בלי יוצר לא יצלח נגד הצינות, כי קושמא קאי ושקרא לא קאי.

עד היום נתנו ידם להמזרחי והצינות לערך שלש מאות רבנים חרדים נודעים לשם, ואשר בקרוב תהפרסם רשימתם וגם תובן מכתביהם.

מזרחי- מערבי.

מכתבים מערי המדינה

קראקא. (חשבון ההוצאות וההכנסות של הקהלה לשנת 1905). כשיביות האחרונות של פרנסים הקהלה נקבעו סכומי ההוצאות האלה לשנה הזאת:

א. שכר רבנים ודיינים	17.060	כתר
ב. שכר שו"ב"ם ונאמנים	24.812	"
ג. שכר פקידים כלשכת הקהל	14.216	"
ד. תמיכת אלמנות	6.464	"
ה. צרקה לעניים	25.329	"
ו. כלכלת בית החולים	40.540	"
ז. בית העלמין	9.069	"
ח. השכלת העם (*)	4.650	"
ט. הוצאות על בנינים	12.537	"
י. הוצאות ישונות	3.000	"
	157.677	"

הכנסות הקהלה:

א. פרי הון הקהלה	12.394	כתר
ב. מכירת העלמין	14.672	"
ג. ממס הקהלה	26.000	"
ד. שכר רפואה בבית החולים	3.929	"
ה. רוח ממכירת קמח לפסח	4.703	"
ו. ממס בשר בשר	75.321	"
	137.019	"

ההוצאות יתרות איפא על ההכנסות כסך 20.658 כתר.

הד"ר רומן גלאסנער התקבל לבית החולים לשבת שם בקביעות ולפקח על החולים.

ליזנסק. (רשמי-מסע). מנ. אנכי ובכל בני-גילי נדרתי שבועות אחדים עד בואי הנה, אל העיר הקרובה אל הגבול. זה כשבוע אני פה ועוד היום אסע הלאה. לא לתאר לכם תלאות מסעי באתי הפעם, כי אם לתת לפניכם קלסתר פניה של העיר הזאת, לפי מבט עיני ולפי הדיעות. שרשתי לי בזה. — בורחים כמנוי פה במספר הגון והם רעבים ממש לחם, אין פונה להם ואין שואל אותם על צרכם. יחס יושבי העיר אלינו קר. לולא בעל בית-מרוח אחד, וח. גרבר שמו, הנותן לנודדים מקום ללון וארוחה כמעט חנם, מי יודע מה היתה אז. — רוב יושבי העיר הם בע"ב פשוטים ובכ"ז ההנהגה נתונה לחסידים אחדים, המתמרים לאפשרופסי היהדות. ובאמת, הם הדייטסים המשפיעים השפעה בלתי נאותה על העיר — מהטפוסים הכולטים גנשתי בראשונה איש בצואר וכרס מלא, המוליך את העיר, "בחושמה". כפי הנראה אינו חכם, כי הדבר המעורר... אינו מוזיקו. ובנוגע לצינות יפער פיו לבלי חוק, ושמעתי אומרים עליו: כאשר הציעו לפניו, ליסד פה קופת-תמיכה בשבילנו, אמר: אין בדאי ליסד מוסד כזה, שהציונים מוסדים באלה, רק "להם" נאה ליסד מוסדים באלה ולא לו. "שיחת חולין

" בזה נכדלו תמיכות בים, הקורם לפועלים, הישיבה בקראקא, הסמינאר למורים בלוב, תמיכת היכל הנאורים, הכיכליתקה, ועיני ספרות.

של ת"ח כאלה צריכים למיד, אבל עוד יותר סבלנות וארץ-אפים. הטפוס השני הוא, "הקוף" כמלא מוכן המלה, מתנהג בחסידות, נותן צדקה רק ליהודים "גאים" מואסי עבודה. אבל על נורדים אמללים, שהיתה להם נפשם לשלל, הוא ממאן לרחם, גם בשוחמ יחד כמינו נהכרבה העיר הזאת וכשחסר ענין למפל בו, הוא מחריס את העתונים וקריאתם. דומה לו ראייתו פה מפוס מלבב, בריה בפני עצמה, בטלן, שרננו אחרינו באופן מגונה, אימך בכל יום מוסר לפני בחורי כיה"ד, שיחרלו מקרוא בעתונים ובספרים חיצונים. כל אחד ואחד עולם שלם בעיני עצמו, ועל נורדים אמללים אין מרחם.

אי"ש-נודד מרוס"א.

גרודק (אצל לבוב). על עירנו אומרים, כי הוא חצי א"י. אבל הימים האלה מכחישים הכל. כפי הנראה השתמשו בה רק "ליצני הרוח". הימים האלה הם שעת חירום, בחירת פרנסי הקהל, כל פה מדבר נכוח, ממלל רתת, היתכן? האפשר לבחור יועצי הקולטום בלי קולי-קולות, בלי קטמות ומכות-לחי? ובפרט בעירנו, שנתכרכה במפלגות צורות אשה את אחותה עד כדי להשמיד ולהרוג ולאכד. מהומה ומכוכה בעיר, מסירות ומלשינות, אספות ובחירות-קרומות נעשו בכל יום, ומה רבו הדעות, חסידי כלו מושכים את המלים וצועקים כולו שלי, לעומתם חיתרים החתיים חסידי בית-רוזין, שונאיהם מאז, בכל כחם. וגם המתקדמים עוברים בחריצות, שתהיה ידיהם על העליונה, והבע"ב, חוט השדרה של העיר, נעשו כאברים מדולדלים. זה פינה לבנו לחסיד'י ב' והשני להצד שכנגדם, והנבחרים? מה רבתה המהומה. כל אחר מדמה כירק לו יאה הכבוד ורק אותו העמרה הלומת. כל אחד טוען כי ייטיב ללב, ומבטיח הרי-זהב לכל הקהלה. וכל אשר רק "מצלצלים" בבימו לא יבוש להוריע בגלוי, כי רצונו להיות פרנס הקהלה, אף שאין בו אף שכיב של הגש אנושי. ישנם אנשים, שהם כספחה לישראל והם נעשו לקנרדטים מאליהם וגם מצאו להם אנשים תועי-לב שהחזיקו בירם. — הוצאות הבחירות היו: "הסר הצילינדרים והרם הספדקות", הבע"ב והמתקדמים נפלו בבחירות וחסידי כלו נחלו את הנצחון. מוכן מעצמו, כי מחאה לא חסרה פה, כמנהג גיבויין יהודאין. ונוכל לקוות לבחירות חרשוה, אמנם אין להצטער הרבה על ירידתם של הראשונים, כי בהרכה דברים עשו שלא כהוגן, אבל אין לשמוח גם לנצחונם של האחרונים, כי ישחיתו — אם יעלו על הכסא — יוהר מהראשונים. — ובעיר מה רבתה העווכה! המוסרות עזובים, נודדי רוסיא מוכיחים לדפיק על דלת נדיבים ולהתחנן לפניהם, ונדיבים אפסי ואינם. הא לכם פקט מעורר כזו וקצף: שבעה נודדים, הגונים וישרים, התחננו אל גביר אחד בעל הון יותר מחצי מליון כתרים, שיתן להם על הוצאות לנסוע הלאה. התדעו במה נתן האיש הטוב להם? 15 צ"ל! ועוד מעזי אחד הכטלנים פה, לחום על כבוד גבירי עירנו, יבואו המעשים ויטפחו על פניו...

מאמשיסקא. לאסוננו חל פה יום-השוק השבועי ביום ו' והוא מכשול גדול בחקר לשומרי שבת. למרות כל התאמצות אנשי קהלתנו, להחליפו ליום אחר, לא יכלו לתקן הדבר, ויום השוק במקומו עומד. כבר כתבו בקשה ויקבצו חתימות, וישלחו אל נציבות המדינה, אך נחל הזמן גרפה, וברבות הימים הכל נשכח. ביום ו' בשבוע שעבר אחרי מו"מ בשוק הלך לו נער נוצרי נוחר-חזורים אל בית מרוח וישת עד לרוייה. בצאתו מצא יהודים כבגדי שבת ויהנפל עליהם ויכס במקל ויגש עד סמוך לבית הכנסת וגם שם הכה כל אשר מצא. ויתהלך ויצעק אכה ביהודים! עד שבא אצל יהודי, שאיננו "יתום קטן" ויתן לו יותר על השעה. והשוכב הוסף ויבא עד למשכב בית הכנסת, ויך ביהודים, שאחדים מהם נפלו למשכב ויהי כבואו הכיתה ויקח סבין ארוך חצי האמה ארכו וירץ אחרי יהודים בבהלה, והפוליציא לא מחתה בידו וראש הפוליציא אמר דברים הכוטים במדקרות חרב. עתה נעשה פה מה שלא יאמן כי יסופר. הנער המכה מסר את המובים אל בית המשפט, והם יעמדו בתור נאשמים כעון מבי נפש נער נוצרי... מי יודע מה ילד יום?... חובה כפולה ומכופלת על אנשי עדהנו להשתדל בכל כחם, להחליף את יום השוק. שכוואל פרנקל.

לבוב. תקבל נא המערכת את הדברים האלה לפרסמם: ישנה פה חברה קטנה, "שפה ברורה", לתכלית התרגלות בדבור עברי. היא מתאספת פעם לשבועות והחברים המעטים כלעומת שבאים לאספה כן יצאו בלי כל פרי לתועלת. מנהלה, אמנם, יודע שפת עבר אבל הוא ספיסמט, מעמיד דק על דעתו ומבטל את כל העולם מבלעדיו. כמה שבקשו אותו ויוביחוהו, כי ירחיב את חוג החברה ואת פעולתה, והוא באחת,

לבו. תקבל נא המערכת את הדברים האלה לפרסמם: ישנה פה חברה קטנה, "שפה ברורה", לתכלית התרגלות בדבור עברי. היא מתאספת פעם לשבועות והחברים המעטים כלעומת שבאים לאספה כן יצאו בלי כל פרי לתועלת. מנהלה, אמנם, יודע שפת עבר אבל הוא ספיסמט, מעמיד דק על דעתו ומבטל את כל העולם מבלעדיו. כמה שבקשו אותו ויוביחוהו, כי ירחיב את חוג החברה ואת פעולתה, והוא באחת,

ע"ד הרמב"ם בפני תלמידי ביה"ס בביה"ס "עשה-טוב", ומרת לאה סג"ל מנהלת ביה"ס "קולמורה" נשאה משא לפני תלמידותיה במעמד כל ההורים בביה"ס "קולמורה".

ע"פ פקודה חדשה של שר ההשכלה ישלמו בתי הספר העבריים משנת הלימודים הבאה סאקסא חדשה לקופת הממשלה והוא; מילך עד שבע שנים פראנק לשנה, מילדי בתי-הספר של ארבע המחלקות הראשונות ארבעה פראנק מכל ילד, ומילדי בתי הספר הבינוניים עשרה פר' מכל תלמיד לשנה, ואם נרצה כי העודותינו תהינה שוות כאלה של הממשלה, אז עלינו לקבל למורים בבתי ספר העבריים רק מורים רומנים, ונלמד חמש שעות ביום רק רומנית. בלוני.

מכתבים מארץ ישראל

ירושלים. בליל שבת ב' טבת קרה פה אסון נורא. השמש של בית החולים משגב לך נא לביתה בשעה אחת בלילה ורצה לקדש על כוס יין ובמעות נתחלפה לו הצלוחית של יין בצלוחית של "ליזול", שהיא סם המות עז מאד ובמקום היין יצק ליזול בכוס ויקרא הקירוש וישת ממנו ואחר שתי שעות מת כמכאובים קשים מאד. — ביום ג' טבת הכרו ממעם חכמי ורבני הספרדים, לסגור החנויות וביטול מלאכה, וקהל גדול מאד נתאספו לבית הכנסת הגדול של רבן יוחנן בן זכאי. וישמה ישבו על הארץ חכמי ורבני הספרדים ויבכו ויקנוו ויספרו בעל מר על פטירת הרב הגאון מוה"ר חיים חזקיהו מדיני זצ"ל הראב"ד מחברון ואחרים מחכמי העדה הספרדית אותו. — בשעה מ' נתאספו קהל גדול מאד בכית הכנסת הגדול בית יעקב אשר לעדת האשכנזים, והרה"ג רבי דוב אברמוביץ נשא מספד על הרב הגאון ז"ל ויתאר את האבדה הגדולה אשר אבדה לעדת ישראל במות האיש ואת מעמד הרע של אחינו העומדים בצרה בהמלחמה ודמים נשפכו במים. וכל העם הורידו כנחל דמעה. מנדל קרמר.

מחרוב ומרחוק.

רוח סערה. בליל שבת שעבר התחוללה רוח סערה בכל אירופה התיכונה והצפונית. נגות הוסרו, יצעים נשרשו, ספינות נטבעו, חלונות ושערים נעקרו, ארובות-עשן נהרסו אדם ובהמה הורמו וישלכו כמוץ ממקום למקום. הכנסות הלוטריא באוסטריא. בשנת 1902 עלו הכנסות הלוטריא לסך 88,037.700 כתר. מן הסך הזה נשאר באוצר הממלכה בתור רוח נקי סך 15,668.675 כתר, לזוכים כגורל שלמה הממשלה רק 15,281.886 כתר והנותר יצא לשכר הפקידים ולמשכרת הקולטנטים ולמם הממשלה. מזה נראה מה גדול המכשול, שתשים הממשלה לרגלי אבינו העם, הלוקחים את פתם מפיחם, את עורם מעל עצמותיהם ומסורים ללוטריא. לנסות את ה' ואת מזלם.

תנועת השחרור ברוסיא. כמדינת ארמניא הומת בחוץ בשבע יריות שר הפוליציא סאחארוב. גם הוא היה מתלמידי פלעהווע. הוא יסר את הארמנים באכזריות, ריסית עד אשר נלאו נשוא. בשנה האחת, שעברה זה עתה, נהרגו בארמניא הרוסית ע"י מקנאים לעמם הנציב גאגארין, משנה הנציב אנדרעוועו ושד השוטרים סאחארוב. — בנסוע מסע הקיסר מפשרבורג דרך מינסק אל המקומות, שבו נשלחו גודדי צבא למלחמה, התפוצצו בימכת ועגלה אחת, שבו ישבו משרתי הקיסר, פרחח באויר עם יושביה הנקרעים לגזרים. הקיסר נצל. — בחג הלידה הקתולי יצאו חבר סוציאליסטים- מורדים מתוך הבמה הקתולית וירימו דגל ארום ועליו כרוז למרוד וישירו שירי מרד, את הפוליציא בוו ולא שמעו בקולם. גודד אנשי צבא נקרא ובתחלה נסה שר הגדוד האבדסט בולאטוב לדבר על לב האנשים דכות להתפור. תחת מענה ירו

השם אשר בעיד ואנודת האקדמיקים "חשמוניא", מלכד המון עם רב, שנדחקו ביצוע. אחרי-כאם ראש הקהלה ד"ר שמרויכר, שבו האר את ערך הרב הגאון בתור אוהב שלום ויודף שלום, נגלתה תמונת הרב על כתל הלשבה מעשי ידי אמן. את דרשת החג דרש הרב הראשי ד"ר רוזנפלד, מלאה בתוכנה ויפה כצורתה ומתאימה להכליותה. הגאון החונג הודה על הכבוד הנעשה לו ויזמן את כל הקהל אל ביתו אל המשתה אשר הבין להם. במשתה נשאו רבים מדברותיהם לכבוד הרב דיישיש ויפארו חכמתו בתוך הדרשות האלה עשתה רושם ביחוד דרשת הרה"ג מו"ה ברוך כאסעכעס האב"ד בסאלקא. דרשתו היתה עשירה ברכינות ונאות בצורתה והקראים התענו על נעם מדברותיו בשפת אשכנז, רבים הללו בדרשותיהם את הציונות וירימו כוסם לכבודה, כי גם הרה"ג בעל היובל על דגלה יחשוב. בערב עשו הציונים משתה מיוחדת לשלש מאות קרואים, שם דרש ציר בית מועצת הממלכה ונשיא הקהלה ד"ר שמרויכר דרשה פוליטית, שבה העיר על צדך האורגניזציא הציונית, שרק היא תביא את האחדות, הנחוצה כל כך לישראל קודם ישועתם. בזה הלל הדובר את הרב ווייס, שהיה למורה דרך בענין ה. אחרי הדרשה הושיט אל הרב מטבעת כבוד, שנרפסה לכבודו. אחריו דרש שנית הרב ד"ר רוזנפלד וברברים מלכבים ויורדים חררי לב תאר את צדקת הרב הגאון ואת פרי עמלו הרב. אחרי הדרשה הושיט הדובר מתנה אל הרב כוס נהדרת ויקרה בשם חבריו פקדי הקהלה. עוד דברו רבים וגם בעל היובל נשא מדברותיו, לתת תודתו לקהל מכבדיו. דבריו היו מלאי רוח ומשא-נפש ויבטיח, כי גם להבא יתאמץ לעבוד בכל כחו לטובת הקהלה ולתועלת כל ישראל. בסוף נשא מדברותיו שנית הרה"ג מו"ה ברוך באסעכעס האב"ד בסאלקא בשפת עבר לכבוד את הגאון בשם הציונות. מכל עבר נשמעו קריאות עבריות "הידרד!", "בן הוא". כאשר סים הרובר את דרשתו בברכה, שחתן היובל הזה, פאר הרבנים, יחיה עליון, שנו הנאספים וישלשו את מלת "עליון" כרב התלהבות. הנואם המעים את נאומו העברי, כי אחרי שכבר שבעו אזני הקרואים משמוע מואסים בשפת אשכנז יש לנאום גם עברית, למען יקבל החג צורה עברית. כל הקרואים הביעו לו תודתם בעד זאת ובראשם הר"ר שמרויכר נשיא העדה. הציוני.

מכתבים מרומניא

וואסלאי. (חג היובל של הרמב"ם זצ"ל). את יום מלאות שבע מאות שנה למות הרמב"ם חגגו פה ברוב פאר והדר. בשבת שעברה קרא הסופר העברי הנודע מר לוי סג"ל את כל מוקירי הרמב"ם פה לאספה בביה"ס "קולמורה", למען מכס עצה, איך לחוג את חג היובל המצויין הלוה. הנאספים, כשמונים במספר, בחרו מקרבם ועד של חמשה אנשים: מר לוי סג"ל, גרובער, משה באקאלאף, הירש פריעדמאן ויוסף מארקאוויטש, לערוך את סדר החג הזה, הועד החליט, לחוג את היובל הזה ביום ג' בערב בביה"ג הגדול, שם ידברו הרבנים ואנשים אחרים ואח"כ יערבו נשף ספרותי בביה"ס "קולמורה", לזכר הפלוסוף הדתי. את משפט החג הודיע הועד ע"י מודעה רבה בכל העיר וכשעה הקבועה, ביום ג' בערב, היה ביה"כ" מלא מפה לפה, וזה היה משפט החג; (א) תלמידי ביה"ס שרו את ההמנון הלאומי העברי "התקה"; (ב) הרב הגאון מו"ה אלכסנדר טויביש הודיע בדברים של מעם לכל הנאספים כבוד גדול של הרמב"ם, ויספר בקצר מלים את אשר פעל ועשה לישראל; (ג) החזן שר "תהלה למשה", אשר חבר מר לוי סג"ל לכבוד החג הזה; (ד) מר לוי סג"ל דבר ע"ד הרמב"ם בתור פולוסוף דתי ויספר גם את קורות חייו. (ה) תפלה, "אל מלא רחמים" ע"י חזן ביה"כ"ג; (ו) מר שמואל גרובער דבר ע"ד הרמב"ם בחכמת הרפואה; (ז) "אב רחמים" ע"י חזן ביה"כ"ג; (ח) מר הירש פריעדמאן דבר ע"ד הרמב"ם והגאונים בדורו; (ט) מזמור "תפלה למשה" ע"י חזן ביה"כ"ג; (י) מר נתלי שו"ב דבר ע"ד הרמב"ם והיהודים מתימן. מר סג"ל נתן תודה לכל המטיפים והקראים בשם הועד. אז ישירו התלמידים "התקה" והקראים היו עליונים ושמחים על כל היקר, אשר דאו עיניהם ויתנו למר סג"ל את ברכתם ותודתם, אשד היה עם לבבו, לחוג גם פה את יום הזכרון הנכבד הזה. בשעה העשירית התאספו כמעט כל נכבדי עידנו בביה"ס "קולמורה" לנשף הספרותי, פה דבר מר סג"ל בשעה תמימה עברית ע"ד הרמב"ם כהגדה ומר הירש פריעדמאן ע"ד ספריו הרבים, אשר הניח לנו ברכה אחריו עד דור אחרון. ממחרת ב' טבת נשא מר סג"ל משא נכבד

משתיק את המציעים ברגז קולו ולא יתן להם לדבר מזה, והכל נשאר על מכונו, להכניס חברים חדשים חכמים ומומחים לא ירצה. על-כן האנשים הישירים, שלא חפצו עד הנה ליסד אנודה חדשה, בכדי שלא יהיה פרוד הכחות, הכרחו, עתה להתעורר וליסד אנודה גדולה, אשר תהיה שונה לגמרי, מהחברה המסכנה והדלה "שפה ברורה". שם, בהתאם החברים, פעם בייבול לקחו להם ענין למודי מדה"י ופילוסופיא, אשר רק שנים או שלשה מלומדים יודעים אותו והנשארים לא יכלו לדון בו וגם השנים בעצמם הסתכבו באבסטרקטים, אשר לא יוכלו להוציא את ראשם מהתוכס, בי הענין דורש מחשבה ולמוד ולא וכוהים תכופים. ופה באנודה העומדת להוסד, יהיו המשאים לא בשביל האחד, אך בשביל הרבים, הן מחיי הזמן ההוה בצרכי האומה, הן בחמר הן ברוח. וכל יום ויום יתאספי לדבר רק בשפת עבר. ככר התקבצו חברים בעלי נפש במספר רב ועצום וכבר השיגו מכוון לחברה בחנם. והנה בא ה"אחד" הקפרן ויעש כל מיני תחבולות, כי לא יהנו לנו את המכוון להתאסף בו. מדוע? אין יודע.

אחי! אל נא תרפינה יריכם, אם החלוחת ברבר טוב ומועיל, גמורו אותו. אל נא ישע לבכם אל המהרסים והמחריבים, אשר משבילים הם להרוס ולא לבנות מפני איוה פרינציפ או משפט קדום. אם נפל גיוצין שדי אל לבכם — הוקירוהו, משכוהו אל כל פנות לבככם ושלחוהו אל כל ערקי הדם ותחנינה העצמות היכשות. הרי נא העיר לבוב, מרכז גליציא למופת לערי המדינה. רבות ונשגבות תוכלו לפעול עתה בעזרת הסופרים והחכמים גולי רוסיא, אשר אהבם פה, משכו אותם אליכם וחזקו ואמצו. עלה-שושנים.

לבוב. ליום מלאות שבע מאות שנה לפטירת הרמב"ם זצ"ל קרא ועד ח' "דורשי שלום ציון" פה עצרה בבית חברהנו. משנה נשיא החבורה, מר יעקב שלמה פילוב, פתח את האספה בדברים חמים מעטי הבמות ורבי האיות. אחריו דרש הרה"ח הישיש ד"ר יוכף יצחק קאבאק (מו"ל "הישרון" לפניס). ויאר אוד במשאו הנעלה על ערך הספרים המיוחדים של הרמב"ם, על רב נדלו בתור מפרש המשנה ומסדר המצות, על בקיאתו הנפלאה ועל ההרמוניה והסדר הגאה והקשור ההגיוני, השירר בכל מפעליו הכבירים ובדרך אנב באר מקומות אחרים קשי התבנה בכאור המשנה המראים על שיא חסנו בתור תלמודי, ויסתר את דעת אחדים ממבקרי הזמן, אשר לא ירעו ולא הבינו. המשא העמוק עשה רושם אביר על כל הנאספים ויהיו שבעי רצון.

המודיע בשם הועד.

טרנפול. כמוש"ק שבווע זה חגגה "אנודה-עזרא" בעירנו את חג-הרמב"ם ברוב פאר והדר. האוים הגדול, "יד-חרוצים", שבו נערכה החגיגה, היה מלא המון אדם רב. את החגיגה פתח האקדמיק מד קארנגרין כנאום יפה וקצר. אח"כ עלה על הבמה הדברן הנודה מר א. ל. טויביש, שבא הנה על פי הזמנת-האנודה, וישא את משאו ע"א הרמב"ם ז"ל. שארך כשעותים. הנואם השביל לתאר לפני השומעים את קלסתר פניו הרוחנים של האדם הגדול הזה, ענק-הרוח, שהאיר באובקת הדעת את חשכת-חיינו הגלותיים. הנואם סים את דבריו כהביאו ציטטים מדברי הרמב"ם, כי התנועה הציונית מתאימה אל השקפתו ע"ד הגאולה העתידה — כי אל לנו לשבת בחכוק מבלי עשות מאומה לרחוהנו ולישועתנו, בי עלינו לחבר את כל כחותינו ולעבוד לטובת הציונות, שמטרתה היא: תחית-ישראל, בארץ ישראל. מחיאת-בפים ארובה לותה את הנואם, ככלותו את דרשתו המצוינה, שהיתה הנקודה המזהירה בכל נשף-החגיגה. אח"כ שר החזן שירי תפלה אחדים עם מקהלות-משורריו. מד ציקקעראנדעל קרא בהמעמה שיר חדש, שחבר מאת צבי אלעזר סעללער בשם "ממשה ועד משה לא קם כמשה". את נאום-הסגירה גאם מר נחמנזאהן מגולי רוסיא ויעורר את העם לתת ידו לרעיון-הציוני. בתום-החגיגה, התאספו הציונים אל חדר-המקרא של אנודה-עזרא, שערכה בעדם משתה. נשיא-האנודה מר דוד פרנס גאם נאום על כוס-יין לכבוד האורח מר שויבש. אחריו דבר עברית מר מ. הארטינר, מר וואלפייש השביענו עונג כנעים-קולו, וישר לנו משירי ציון. החברים השתשעו עד השעה השלישית בלילה, ככום הגון נקבץ בעד הקופה הלאומית. א. ב. ג.

משרנובויץ. חג היובל של הגאון ראב"ד בעידנו, ד' בנימין אדיה הכהן ווייס, שהחוג ביום י"ט טבת בהמלא ארבעים שנה לרבנותו, היה חג נהדר ודאוי לבעל היובל הגדול. לפני הצהרים היתה ישיבה לתכלית זו בשלכת הקהל, שהשתתפו בה צירי כל הקהלות אשר בכוקובינא, כל גדולי היהודים אנשי

עליו במקדחים והשר נפל חלל בחוץ. — רוצחי פלעהווע, שאחד מהם נשפט לעבודה פרך כל ימי חייו והשני לעשרים שנה—חוננו. העבודה לכל ימי חייו נחלפה לעבודה פרך במשך י"ד שנה והעשרים נחרפו בעשר. — בקוקו נהרג שר המסים.

מגפה ברוסיא. ננפות הררי אוראל, שנין רוסיא האירופאית והאזייתית פרצה מגפת החבורות הנוראה. בתחלה פרצה בין הקיורגוזים ואחרי כן גם בין הקוזקים. כל הגליל ההיא נסגר, אין יוצא ואין בא שמה.

אורב בהדר הצאר. הקיסרית הרוסית היא בידוע אהבת את חיי האנגלים ואת לשונם ואינה מדברת עם בעלה ועם בנותיה רק אנגלית. לתכלית זאת החזיקה לה אומנת אנגלית אחת. עתה נודע כי האומנת הזאת היתה מרגלה. היא היתה מתגנבת בכל עת אל לשבת הצאר ומעתיקת כתבים נכבדים.

השחר והנזבות ברוסיא. הגנראל נעווערס שנשלח למוסקוא, לבדוק את כנדי הצבא. שהיו מוכנים לשלחם לשדרי המלחמה, מצא שלא יצלו הבגדים לכל. על בתי החרשת ועל החישים העושים את הבגדים לתת שחר רק לפקירי הצבא ובעבור זה הם מברחים ויבולים לעשות מלאכתם רמיה. ידוע שאנשי הצבא הרוסים במלחמה סובלים הרבה מחסר בגדים ונעלים. ביה"ד במוסקוא פרסם כרוז בעתונים. כי כל איש שהתנדב לתת מתנה לחברת הצלב האדום, יואיז להודיע מתי וכמה נתן. ביה"ד צריך לדעת זאת בגלל החקירה והדרישה שהחלו נגד הועד המוסקואי של הצלב האדום, הנקרא "עזרה נוצרית". ננע בבגדים. כנגדי עזרות הבגדים שנשלחו אל שדה המלחמה לאנשי הצבא נמצא ארס המגפה הסיבירית. הפועלים שעסקו בתפירת הבגדים וגם אנשי הצבא נחלו במגפה ההיא. אל מקום המלחמה נשלחו רופאי בהמות ובקטריולוגים לבדוק את האסון החדש ארס בעורות חיות הלקוחים לבגדים נמצא השנה בכל העורות היקרים המובאים מסיביר ומלייפציג. לעבוד העורות ישמשו בארזניק. החוק קצב למעבדי העורות כמה ארזניק עליהם לקחת אבל הם לקחו פי עשרה מאשר הותר להם, למען תת זהר ומראה יפה לעורות. והלובש את העורות היקרים מסתכן.

סבת מפלת רוסיא. בחוץ לארץ יודעים הכל את סבות מפלת הממלכה האדירה והכבירה הזאת; אבל דעת רוב העם הרוסי אינה כן. כבוד להם, שסבת השבר הגדול היא עון חלוק פסל מריא הקדוש בקאזאן. אשר כמובן ידוע הוא, הוא אלהי רוסיא. לפי דעת שלומי אמיני הרוסים, כל גבורת רוסיא והצלחתה נחלו מאת הפסל הקדוש ההוא, אשר למפעליו הנפלאים, לאותותיו ולמופתיו אין חקר. הוא נתן בנים זכרים לקיסרי רוסיא, הוא הגין על הנוצרים בפני מנדיהם המחמדים. הוא הציל לפניו את מוסקוא מיד הפודנים וכל מי שפנה אליו גושע. מלבד נסים עצומים שקרו לאנשים פרטים. שפנו בצרתם אל פסל מריא כקאזאן. והפסל הנערץ והנקדש הזה לא יכול להציל את עצמו כיום ועם, בשלוח כן עולה את ירו אל הפסל כלילה ויגנוב אותו ואת כל העדיים היקרים אשר עליו, ששויים עלה לכמה מאות אלפים רובל ואת קופת הכסף שבצדו ויקצין את הפסל לישכבים קטנים וישרפוהו כתגורו הטמא ואת העדיים מכר ביריד נובגורוד. וידיו לא יכשו ועיניו לא נמקו ורגליו לא התעקמו והספינה שנסע בה אל היריד, לא נטבעה במצולות. כל רוסיא התאבלה על הפסל הרבה יותר מאשר על מאת האלף בחורי הרוסים והאדמירלים והגנראלים, שנפלו במלחמה ועל המניסטרס וגנציבי הקיסר. שנהרגו ביד בני בליעל. כמה רוסים מאמינים מאסו בחיים מתוך אכלם. כמה חרלו לעבוד ולכבול בדמותם. כי קץ בא לארץ ומלואה. אחרי שנכרתו אלהי רוסיא האדירים. רבים הוכו בחליים רעים מתוך צער ואין ספק, שגם חלק גדול מן אנשי הצבא במלחמה נמוגו ולא נשאר בהם רוח מפני שונאיהם בשמעם. כי פסל מריא, אשר בו בטחו, נפד ביד כן בליעל וישרף באש. הגנב, אכר רוס, ששאיקין שמו, נתפש במספינה ועתה עמד לפני השופטים בקאזאן ויחרצו עליו משפט לעבוד עבודת פחד שתים עשרה שנה. בלי משים יבוא בזכרון היהודי היזומע מאמר חז"ל: "אין לך כל אומה ואומה שלוקה, שאין אלהיה לוקה עמה" (סוכה כ"ט).

שלו מן השמים. בעיר בעטשקער עקדה גדולה באונגריא ירד כיום ג' שעבר נשם של אוזת-הכר על כל פני העיר. סבת הדבר היא, כי מחנה גדול של אוזות הכור היו מעופפים על פני העיר באוויר ובהיות הקור חזק נגלדו רובם באוויר ויפלו ארצה. אנשי העיר אספו אוזות חמרים חמרים. כחצר הצבא לכד נצברו בחמשים אוזות גלדות מקרה.

*

פמ"רת רב. כיום ג' שבוע זה נפטר פתאם בלכוב הרב הגאון ר' אלכסנדר שמואל האלפערן מ"מ וראב"ד בעיר. בן ע"ז שנה היה. תנצב"ה.

נגד המלומים ברבית לאפיצירים. המנסטריום לצבא מבין פקודה, שכל מכתב ומלשינות, שיגיעו אל הצבא המפורסם נגד אפיצירים, אשר נושים רבים להם, לא יעשו כל רשע. מכתבים כאלה ישרפו ולא ישימו להם לב. הפקודה הזאת תקח את כלי מלאכתם של המלומים ברבית מידם. אלה לא הלוו בסף לאפיצירים רק בכסחם על הנשק הזה, שאם לא ישלמו להם ילשינו עליהם אצל מצבאיהם והאפיצירים פחדו מפני הכלמה הזאת ויתאמצו לשלם חובותיהם. עתה יכרחו האפיצירים לשים לב על דרכיהם, לעסוק "בגבורה ולא בשתי", לכל יבזבו כסף יותר מאשר יש להם, כי על המלומים ברבית לא יוכלו עוד לבטוח, כי יזהרו ולא ילווים עוד. בפקודה הזאת יאבדו אלפי יהודים בוויין וביתר הערים באוסטריא וביחוד בגליציא את פרנסתם. אבל על אלה מלוי ברבית לא נככה, כי גם הם לא דאגו לכבוד השם היהודי, אדרבא גרמו חלול השם וקטרונו על ישראל בכמה מקרים, כי כלל להם. שבעסק הזה אסור לרחם ולחוס ולחשיב יד מהשחית בשביל "שמותים" של חלול השם ונוק כל ישראל... כ"ה וכמה אפיצירים אבדו עצמם כדעת בגלל תועבות הנבלים האלה, שלדאבוננו רובם יהודים.

מויפי מטבעות. לבית המשפט בלכוב הוכא חבר מזיפי מטבעות בני חמשה כתרים ועשרים הלה. לחרפתנו כל העדה הרעה הזאת יהודים ושמש מוריץ קוגל שלמה גרויבארט, יוסי פראם, בארטפפלד ואשתו ושלוש בנותיו. בשני בתים נעשו המטבעות, בבית בארטפפלד בבית עירי על פני השדה בכפר כרוזחוביצה אצל ראווא רוסקא. יבכית מוריץ קוגל. מוצא חבר הרשעים מבוקובינא.

תוצאות אהבת שוא. אומללים הם היהודים מחזיקי בתי מרוח ככפרים. בנותיהם הגדולות הם בשעשעים לשוטרים ולכל הנושא עין עליהן ובנותיהם הקטנות נגנבות כתרנגולות. האברים יארבו עליהן ובעת מצוא יולכונן אל מקום אשר משם לא תשובנה ואין דין ואין דיין. צרת הבת בזאת קרתה בשבוע שעבר בכפר סמוך לפרעמיסלא (פרועמישל) הוזנדרם וואיציק נשא עיניו אל בת המוגן דוד פעלזן בכפר זורוביצה סמוך לפרמיסלא האב הגיא את השוטר מהתקרב אל בתו אך אין אפוטרופס לאהבה. כאשר לא היה האב כביתו נכנס וואיציק ובשוב האב מצא את בתו מתיחדת עם השוטר. בצערו פתח בתוכחה. השוטר יצא ולא ענה דבר. אחרי כן שב מזוין ויערוך נשקו מול האב האומלל וכרגע נפל חלל, כי פגע בדור בלבו. הנערה נמלטה בחרדה ועונבה רחף אחריה וידקנה בכאינוט שלו מאחריה. הנערה מתה. בסוף ערך וואיציק את הנשק נגד עצמו ויפול גם הוא חלל. הספסד גדול בפרמיסלא, כי משפחת פלזן הוא משפחה גדולה והכל נדו לה. ההלויה היתה רבה ועצומה. להרוצח עשו בכור צבא, כי הלא הנרצחים אינם קתולים.

פרעות. מהולטה כותבים לעתון "אורסקי-נובוסיטי", כי ביום 28 דצמבר עברו בשעה 11 בכקר דרך התחנה חבורת אנשי צבא מחיל הטקואים. אנשי הצבא החלו כחולל פרעות בעיר. הבו את כל מי שפגשו בדרכם, שכרו חלונות הכתים. שרדו חנויות היהודים. הפוליציה לא יכלה לעצור בעד משוכתם. הפורעים כבלותם מעשיהם פה. הלבו לכוהפול, אך בפגשם התנגדות חזקה מצד התושבים שהתקוממו לנגדם, חזרו אל התחנה. כל החנויות בחולטה סגורות. הרב מטעה"מ ד"ר מרגלית והפריסטב ורוכיוב פנו בטכרמה אל הממונה על תנועת המסלה, שישתדלי כי המסעות יעשו הפסקות בתחנות אחרות. במקום שמשפר התושבים והפוליציה רב, ולא בחולטה.

גולי היהודים בכנדות. גדולים חסדי היהודים במזרח לנדון (ילידי רוס) לאחיהם הגולים החדשים. שנמלטו מפני הצבא. כל יהודי נתון יותר מכפי כחו. להספיק להם די צרכם. ונפלא, שגם גדולי הנוצרים מרחמים עליהם. לא מאהבת היהודים, כי אם מישנאת רוסיא. הגולים משתדלים להכנס לעבודת הצבא האנגלי. שם אין עבודת הצבא חובה, כי אם רשות. אנשי הצבא יקבלו כל צרכם בעין יפה ויוליגו אחד ליום. גם הכותבים שמתנה על הגולים ודורשים לנדור את הגבול איבדיים. כי גולים כאלה ימצאו תמיד דלתים פתוחות.

כוגד. כימי משפט דרייפוס נוסדה בירוע, חברת אנשים ישירים בצרפת. להגן בעד זכות בני אדם מפני רשעי הדור, הם הקלריסקים הרוזפים אנשים חנם ומכירים פנים במשפט ובצבא. עשירי היהודים, כמובן, הסתפחו בחברה הזאת. עתה, כאשר גברה יד החפשים והנרדפים הם הקלריקלים ובמות סיוטון הנחנים כסתה בלמה פניהם בתועבות שנללו בו, חמל יוסף ריינאך — אחד מהנרדפים במשפט דרייפוס — על הקלריקלים וידוע את ראש החברה הנ"ל, כי הוא גפרד מן החברה. יען לא הגינה על כבוד הצבא. ראש החברה ענה: הישכחת כי כאשר קראו המלריקלים "יחי הצבא!" סימו "מות ליהודים!"

יוצאי חפזון. במאראקא התפשטה ישועת יוא בין היהודים, כי כבר נקנו קרקעות גדולות ורחבות בארץ ישראל ובקרוב תתכונן שם ממלכת ישראל. רבים מוכיחים את כלי ביתם וכל אשר להם והם נודדים בהמון לארץ ישראל. אך את הקרקעות לא יוכלו למכור. כי ישעת חרום היא במאראקא ואין קונה.

המסדרה בארץ ישראל. המסדרה היא הסדרות היהודים היושבים בקביעות בא"י ונהנים מיניעם. את המסדרה יסד האיניוניר אוישיקין כימי הקונגרס הישירי. ומתגאה ב"פרלמנט", שיסד בא"י בסתר, בלי רשות הממשלה, יצא מא"י ויערער על החלטת הקונגרס ויטיח דברים כלפי הד"ר הרצל ויסת את הציונים נגדה. לעשות מעשים למורת רוחו ולדרוש ממנו להניח מקומו למינן ממנו. מעשיו הכעיסו כל כך את הרצל ז"ל עד שנחלה בשבר לב וימת. יושבי א"י הכירו, כי מסדרה, ישולדה בחמא. אין לה רשות להתקיים. כנגסה האחרונה, שהתקבעה ביפו היו — חמשה עשר איש. החלט לא החליטו מאומה וכל קבוץ הכנסיה לא היה רק להראות, שלא מתה המסדרה והאנשים מצפים לימים טובים מאלה. שיכירו כל ישראל את המסדרה כפרלמנט הראשון של יהודים בא"י. — הר"ר סוסקין בא לפלשתינא במטאכות הועד הפלשתינאי, שנקבע ע"י הקונגרס הציוני האחרון. שלש עבודות לו לכלות פה. א) לקנות חלקת אדמה וליסד עליה מושבה יהודית לנסיות ע"פ שמת אפנהיימר, שהרצה כקונגרס. ב) לכונן מקום לנסיונות תיאוריים שונות בעבודת האדמה בא"י. ג) לטרד את ביה"ם קרית ספר, שיסד מר בלקינד בשביל יתומי קישינוב. — אחדים מיתומי קישינוב כבר שבו לקישינוב.

מושבות ליהודים בטעקסאס. אגודת יהודים עשירים באמריקה נוסדה, לתכלית הושבת עשרת אלפים יהודים מן היושבים צפופים בניו-יורק במדינת טעקסאס, במערב ארצות הברית.

בליל פסח. בן: מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות, שכל הלילות תסנור את הדלת. שלא יכנסו עניים וכלילה הוא תקרא בקול דם. כל רכפין ייתי ויכיל? — הא ב: עבדים היינו לפרעה במצרים, ודרכיו דרכי, כמנוי כפרעה, מה פרעה מבטיח ואינו עשה אף אני בן. ריב"ש.

משרה הספרות והמדעים.

הרמב"ם.

שבע מאות שנה עברו מיום שנפרדה נפשו המחורה מחמורק עקבות השפעת רוחו הכבירה. נכרת עוד בקרבנו, רוחו הגאונית של בעל האצילות הגדול עורה מרחפת עלינו. הלך-רוחו ושמתו הם להתאים את הפולוסופיה, — המכטלת כל אשר למעלה מן השכל

זהמושג - עם יסודי התורה. היהודי עלול ע"י נטיותיו מעולם לבקר כל דבר, ודא ישא בעול משפטיס-קדומים, כי תורתו מצוינת כמצוותיה הפילנתרופיות והסוציאליות. ובחקה המוסריות, במהרה-המשפחה ובמהרה הנפש ובל זרות לשכל-האנושי הכריא אין בה. התורה - יכולה להחזיק מעמד בפני כל רוח חזק, וכל סער מתחולל לא יעקנה מיסודותיה ולא יהרום אשיותיה הבנויות על מוסדות מוצקים נטועים בפנימיות הנפש עד כי גם בין שאר האומות נשארו הישפעות נראות ומורגשות ממנה. ע"כ היה היהודי, שנתרגל מנעוריו לחקור ולהסתכל בפנימיותו של כל דבר ולהמלך בכל דרכיו בשכלו - לפילוסוף מושפע מהקולטורה שבתקופה הזאת. גם תורת-הנצחית, בת אל-תמותה, הנדרשת ככמה אופנים, היכולה לקבל צורת כל תקופה וקולטורתה, מבלי מצוא סתירה לאמיתותה - החאימה על נקלה להפילוסופיה.

ההכרה הזאת גרמה להרמב"ם ז"ל לבאר התורה לפי ישטת הפילוסופיה, שהתהלכה בתקופה ההיא ומושגיה. הרמב"ם מרח להתאים את התורה ככה בהגיון ישר עם הפילוסופיה. הוא ירד לעומקה של התורה עד שגם בין שאר האומות נתהלל בעמיקותו, ובהגיונו הברור ובהשקפתו הרחבה והצרופה. הרוח הכביר הזה העביר תחת שבט הבקרת שלו כל המצות שבתורה, אף החקים שבה וימצא להם טעמים. עד זמנו היתה התורה מכוסה בעב הענן ולא היה היהודים לב לראות ולהבין את פילוסופיה. והרמב"ם גלה מצפוניה.

קשט ודת צרור באפל מני דור דור.
עדי אמר אלקים יהי משה ויהי אור.

הוא לא דן בשום פניה, או משא-פנים וילחם נגד משפטים קדומים, שלא היו לפי רוחו. הוא לא חת מפני בל אדם, להודיע רבים שגנה שנשרשה בין היהודים, אם הוכיח בראיות ובמופתים, כי הצדק אתו. אף שהעיד בזה לבות רבים וגדולים להשטיין עליו. אם ראה דבר המתנגד לדגשותיו או סותרים שמתו, הודיע המגרעות כגלויו ולא שתק באמץ-רוחו נלחם נגד התגשמות מהותו של האלקים, שע"י השפעת המיתולוגיה של היונים והרומאים הכתה שורש בלב ישראל, ובזה גלה את היהדות-הזקוקה כמו שנתנה למשה מסיני.

גבור הרוח הזה, שהיה מלא וגדוש ברוח התורה החכמה והבינה - בו נוכל להתפאר ולהתגאות; גאון-עמנו הוא. אשרי העם מולידו! אשרנו. שנפל זה בחלקנו!

(המשך יבא)

ארגו מכתבים.

מ"ק: רמינו כי אתה נפתית לפנות עורף להמצפה.
פ"ל: הארסה נכונה Papa (Com. Veszp). לזרם יאנוב: אין עצה. אפשר היה לראות סופו מראש. מרקאות אצל ה.ציוניסטישעס דיסטריקט-קאמיטע" כסטאניסלאו. - בן-זאב: Berlin NW. 23, Altonastrasse 46, מרקאות תשלח אל ה.קונגרס-בורא"ה בוויין IX., Türkenstr. 9 - הלפגאט: רש"י ישן הוא זה שנשמט כדפוסים הראשונים ונמצא בכ"י. - ט"ש. בב: תורה רבה. השיר יבא ולא הציוני. - מר"מ במ: סופרו גליציא יכתבו רק פיליטונים ואי אפשר להרפס יותר מאהר. אולי יבא זמנו. - שצ"ו: שיר כזה אי אפשר.

פערל האזורים מאורשים יאנוב יעקב היים סלאבורדא.

הנני מברך בברכה מו"מ את ידידי מר יחיאל שנייד וזו' מרת גיטל ללדת בהם. שמואל צבי ווייס. מעמק לב הנני מביע ברכה מו"מ למר אלימלך גאלרמאן מלאנצוט להתחתנו עב"ג מרת פיגה קרעמער בת ר' שלמה קרעמער. מסאנאק. משה עסטליין. הננו מביעים בזה רגשי ברכותינו לדודנו אנשיל פרנקל ורעייתו לנשואי בהם מרת שרה עב"ג מר יוסף שאול אסטערמאן מקוליקוב. משה ושמואל פרנקל. מו"מ אביע ממעמקי לבי לאבי זקני מו"מ ביניש וואללאך מהאראסטקוב לחתונה בתו עב"ג מו"מ יוסף מארגענשמערן מהוסיאטין. יוסף איש שלום.

קונקורו.

בעירנו פה נחוץ שני מלמדים, היינו אחד יהיה מושלם בחכמת התורה. הדק היטב הנ"ך וג"מ תום בכלל. ושכרו מדי חודש בחדשו, משמונים ועד מאה קראנען. והשני יהיה מלמוד בחכמת אשכנז דייטש ופוליש הן בלימוד איבערזעצונג ובכתב נקי ומבורר (געפריפטער לעהרער) ובתב העודה בידו, ושכרו מדי חודש, ממאה ועד מאה ועשרים קראנען ועד י"ד ימים מיום הדפסה אנו מחכים לקראתם, או ע"י מכתבים, ורצוף התעודות שבידם על אדעסי הרשום למטה, ועל מי שיעלה עליו הגורל פה לעבודת ד' עלינו לשלם חוצאות, וע"י באעה"ח פה קעמט פרעוידענט

אברהם גראנער.

עם איז ערשינען דאס 5-6 טע העפט

"די יודישע צוקונפט"

א חודש-זשורנאל פאר לעבען ליטעראטור און וויסענשאפט. רעדאקטאר: ד"ר י. ווארטסמאן.

אונזער ריכטונג: פראגרעסיב-נאציאנאל. ארץ-ישראל. ציוניסטיש. מומה, עהרליכקייט און אפענהייט. אונזער דעווז: "דורך דער פרייהייט צו דער פרייהייט". פאר דאס יאהר 1905 האבען מיר נייע ליטערארישע קרעפטע געוואונען. די ביכער וועלען פינקטליך ערשיינען, יעדען חדש.

אינהאלט פונם נייעם ראפעלהעפט:

- 1) צי זענען אלע פועל-יציון ציוניסטען? דר. י. ווארטסמאן. - 2) רי נכח (ערצעהלונג) מ. ערליך. - 3) ווי אוי זאלען מיר קאלאניזירען? ז. - 4) נייע שטימען (געדיכט) אפרים פוקסאן. - 5) דער "מקובל" (ערצעהלונג) א. דיטווא. - 6) דעם דיכטער (געדיכט) אברהם יצחק ראזענצווייג. - 7) געשיכטע פון דער קאלאניזאציע אין אויסטראליע נחום מירקין. - 8) טעריטאריאלים אדער ציוניזם? ציוני פראלעטארי. - 9) דער פרעהלין כער קבצן (ערצעהלונג) יונה ראזענפעלד. - 10) עולידרגלים (נעריכט) פ. מ. ראסקין. - 11) ביים טייכל (א בילד) משה ברכה. - 12) דער מאלעד פאעמא ל. שאפרא. - 13) יודישע האָניק דער יודישער האָניקער. - 14) ליטערארישע נאָטיצען בן-אדם. פרייו פון דיעזעס ראפעלהעפט: 60 קרייצער.

כדי דער זשורנאל זאל קענען אין די ברייטעסטע מאסען איינדריינגען האבען מיר בעשלאסען פאר דאס יאהר 1905 איהם ביליגער צו מאכען. אבאנאמענטס-פרייו:

יעהרליך: 6 קראנען; האלב-יעהרליך: 3 קראנען (אויף א פיערמעל יאהר ווערט נישט אבאניערט).

פרייו פון איין העפט: 30 קרייצער. אנענטען ווערען געזוכט. - פראספעקטען ווערען געשיקט. - פראבע-העפטען - גענען פאראויס-בעצאהלונג פון 50 העלער.

אויפמערקזאם! אין משך פון 1905 וועט ערשיינען אין אונזער פערלאג א גרויסעס זאמעלבוך (איבער 20 בויגען) פאר ליטעראטור, קריטיק און וויסענשאפט:

"דער יודישער אוצר"

דיעזעס בוך וועט זיין א עראייגניס אין אונזער ליטעראטור. אלס בייגאנע צופ "יודישען אוצר" ערשיינט א וועלט-בעריהמטע דראמא פון יודישען לעבען אין איטאליען:

"דאניעל דאניעלי" פון ריכארד פאם.

דיעזעס זאמעלבוך וועט קאסטען וועניגסטענס 4 קראנען; 5 פראנק; אהן פארמא. אונזערע יעהרליכע אבאנענטען צאהלען (מיט פארמא): 1.30 קר. 1.50 פר. האלב-יעהרליכע: 2 קראנען; 2.25 פר.

אררעס:

Krakau (Galizien) 59 Dietelsgasse, M. Ehrlich.

ביטטע צו לעזען.

איך בעעהרע מיך היעמיט אנצוציינען, דאס איך מיינע ביזעהר אונטער דער פירמא **Spira & Gronner** געפיהרטע כשרה זעלכוואארע-פאבריק צו פאלגע אויפלאזונג דיעזער פירמא פאן הייטע אן נור אונטער מיינער פירמא

A. S. SPIRA,
כשר **DAMPF-SELCHWAAREN-FABRIK**
KRAKAU, Krakauergasse 6,
ווייטער פיהרע. - אינדעם איך אלען מיינען וו. קונדען דיא בעסטע בעדיענונג צו אללעראייסערסטען פרייען צוויכערע, ערוכע איך מיינע אדרעססע גענויא צו שרייבען אונד צייכנע האכאכטונגספאלל

אשר שמואל הכהן שפירא.

גימנאזיום עברי.

צו יקציטו התלמידים לקח עוז צוקרא, ס"ק ופוקקיס ציחד נס כל התלמידים, אשר ילודו בגוננות אשר להגוננותם ויחונכו צדתו ולמוכותה הקדושה הנקורה לנו ובקוף השנה יקבלו תעודות, אשר יסוו צנרכן לכל דבר לתעודות הגוננות אשר להגוננותם. למוכלים כשרים צול ולתסגיה ועולה ידאג הרב ראש ציה"ק. גם פולנית ילודו סס. התלמידים באים בקיאים צבפת אשכנז מוכרים להכנס פה להחלקת-ההכנה (פרויגונאזיום) כשה חדשים קודם התחלת שנת הלימוד וסס יכולים להתקבל צלי שוס תעודה וצ"ק.

המזכרה: **Rabbiner Dr. M. JUNG, Ung. Brod (Mähren)**

!!! אינטערעסאנט !!!

איך געבע היערמיט דען געעהרטען פ. ט. קונדען ציר קענטניס, דאס איך דיא ביו נון אונטער דער פירמא **Spira & Gronner** געפיהרטע כשרה זעלכוואארע-פאבריק אויפגע- לעזט האבע, אונד פאן נון אן דיא זייט 30 יאהרע בעסט בעקאנטע כשרה זעלכוואארע-פאבריק וויעדער אונטער מיינעם אייגענעם נאמען

Hirsch Gronners Sohn, Krakau, Krakauergasse Nr. 17.
אום אייגענעם הוינע ווייטער פיהרע - מיט רער פעסטען פערזיכערונג דאס איך שטעטס אויפריג בעמיהט זיין ווערדע דאס מיר ביו נון געשענקטע פערטרויען זאוואהל בעציגליך בעסטער קוואליטעט עט שטרענגסטעם כשרת געוויסענהאפטעסט צו רעכטפערטיגען, פער- שפרעכע בעסטע אונד ראשעסטע בעדיענונג אונד איהרע געשעצטע אויפטרעגע העפל. ערביטענד צייכנע מיט פארציגליכסטער האכאכטונג

Hirsch Gronners Sohn
Bernard Gronner Krakau, Krakauergasse Nr. 17.

ג. ב. ביטטע נור גענוי צו אדרעסירען.

דיא ציקארע

פאן דער ק. ק. פרוויליגערטען אינדר אין פערשיעדענען אויסשטעלונגען איינסעצייכענען פארבריק

FAST, WITMAYER & SAFIR in Tarnów

איזט, ווי בערופענע פאבמענער אונד העמיקער פיעלפאך אנערקאנט האבען, איהרעם אינהאלטע זאוואהל, ווי אויך איהרער ערצייגונג געמאס, דען אנדערען פאבריקאטען גלייכווערטיג אונד איזט אין סאציאלער ווי אין ריטועללער בע-ציעהונג אללען אנדערען קאפפע-סוראגאטען פארצויעהען, דא איהרע ערצייגער, די אללע דאביי בעשעפטיגטען ארבייטער יודען פאן גאליציען זינד. לעגעט דען פרויען אנס הערן, דעם פאלשען פאראורטיילס - אויסלאַנדישע ציקארע פאַרצויעהען - זיך אבצוגעוועהען.

רעסטוראציא הגונה

בקראקא

אתכבד בזה להודיע בשער בת רבים כי הרעסטוראציא בהאטעל מיללער ריעטעלסנאססע 35

תתנהל מעתה על ידי ותחת השגחתו, ותחשב לפיליאלע להרעסטוראציא שלי בקארלסבאד הנודעת מאז לשם ולתפארת, ולכן אחלה בזה פני הנוסעים דרך פה וגם אנשי עירנו הנכבדים לסור אלי, ובטח ימצאו בעוהי אצלי עונג ונחת בכל הענינים, הן במאכלים טובים ונעימים וגם ממשרתי עושי רצוני השוקדים והרויים כמלאכתם למלאות חפץ כל איש ואיש יפיקו רצון עצהו"ט.

רפאל משה כהנא שפירא

אינע הערצענסזאכע!

פערלאנגט אין אללען מראפיקען נור

ח. ל. שפיטין

ציגארעטטענהילזען אויס קראקוי.

אינע נראסע אנצאהל יודישע ארבייטער פינדען דא איהר בראט, וואביי רי קווא-לימאט, זאווי די אויספיהרונג קיינעם-וועגס אנדערען נאכשטעהען, וזכמ דאך ניכט בלאס דעם פאראורטיילס וועגען יוסט פּרעמדע אדער אויסלאַנדישע פאבריקאטען, וועלכע ביי דערזעלבען קוואליטאט טייערער קאסטען.

ביתי פתוח לרוחה

אודיע בזה לבא באי שערי עירנו, כי בבר הקעתי אהלי עם הרעסטוראציע והאטעל חדש לפי רוח העת בבית

דיעטעלסנאססע 63

אס אמרתי אספיה במי המעלות הנמצאות בעסקי החדש הגליון קצר מלהשתרע, לכן אבקש מאת האורחים הנכבדים, סורו נא אל בית עברכם, ולינו פה הלילה, ואז אקוה, כי תפיקו רצון בכל אשר השאל נפשכם, והמיד הספרו תהלה ההאטעל החדש, והנני מוכן לקבל אתכם בספ"י ולשרתכם באהבה.

מאיר הכהן ראפאפארט פה קראקא.

ערשטע לעמבערגער

כשר דאמפף ועלכוואארען פאבריק

פאסט עט קאמפ'

לעמבערג, גאזאוואנאססע נומער 10.

קארל-לוודוויגשטר. 41
הויפטפיליאלען באיימוף 18
אין לעמבערג באזשניצא 20

איינציג דאשטעהענדע כשרה ועלכוואארען פאבריק, וועלכע אונטער אויפזיכט אונד מיט הכשר מהרב הגאון הגדול רשכבה"ג מוהר"ר יצחק שמעלקעמ האב"ד מק"ק לכוב שטעהט. ערצייגט דיא שענסטע מאלאמי עט פערשיע-דענע ועלכוואארען צו ביליגען פרייען.

Saul Rafael Landau

Juvelier

KRAKAU Stradom 13.

עמפיעהלט זיין רייכהאלטיגעס לאגער פאן עבטען שוויצער גאלד אונד זילבער אורדען, גאלד קעטטען, גאלד אונד זילבער עט יובעלען וואארען. צו דען ביליגסטען פרייען. רעעלסטע בעדיענונג.

דער שטאלץ יעדער הויזפרוי איז איין גוטער קאפפע.

קאטהעריינערס

קנייפ-מאלצקאפפע

זאללטע ביי בערייטונג דעם טעגליכען קאפפע-געטרענ-טעם אין קיינעם הויזהאלטע מעהר פעהלען.

z z z

מאן פערלאנגע נור אריגונאל-פאקעטע מיט דעם נאמען "קאטהע-ריינער" אונד קויפע נייע, וואס אָפּטען צוגעוואָגען ווידר.

ניי אייננעריכטעטע קראקויער

כשרה דאמפפועלכוואארען-פאבריק

מיט דער בעסטען מאדערנסטען מאשינט, ערצייגט שענע, פרימא סאלאמי וועראנעזער, ברוסט, שינסע, קרענוויסמל א. ז. ו. פערזעהען מיט הכשר של הרב הגאון רפה שליט"א, עמפפיעהלט צו ביליגסטען פרייען. אויף פערלאנגען ווידר פרייזקוראנטע עט הכשר איינגעשיקט.

מנחם מענדל גראזער.

Emanuel Glaser, Dampfselewarenfabrik

KRAKAU, Bozego-Ciala 8.

SINA PELZ, KRAKAU

Gegründet 1873.

Oesterreich.

אין ליעפערע ציאַניסטען-אוהרען אנקער רעמאנטואר,

גענויא רעגולירט, מיט מנ-דוד אבצייכען א 3.25 פל; ציאַניסטען-

קעטטע מיט בילד הערצלס פיינסטע אויספיהרונג א 60 קר;

ציאַניסטען קראוואט-נאדעלן פיינסטע ארבייט א 15 קר;

גראַסעס פאבריקס-לאגער פאן איהרען, גאַלד, זילבער עט בינא-

זילבער, מוזיק-ווארען אונד אנדערע בעדארפס-ארטיקעל מיט שטיי-

נענד ביליגען פרייען. עקספארט נאך איבעראלל. אויף פערלאנגען

שיקע אין איללוסטרידע פרייז-קוראנטע מיט צירקא 2000 איללוסטראַטיאָנען

חנם אין בסף.

קאנצערט-גראממאפאן אונד פאנאגראף

רעויע אויסוואהל פאן יודישען אונד העבראישען סלאטטען אונד וואלצען נור אין אונטערצייכענעטע ספעציאלהויז צו בעזיעהען. עכטער קאנצערט-גראמ-סאָפּאָן, מיט 5 פלאטטען גראמס, נור 40 פל אַרצייגליכער פּאַנאָגראַף, מיט 5 וואלצען גראמס, נור 8.90 פל. פרייזקוראנטע גראמס אונד פּאַנאָגראַף, ערשטע ספעציאלהויז פאן עבטען גראממא-פאָנען אונד פּאַנאָגראַפּען ען גראַס עט ען דעטאיל.

Josef Wechsler, Krakau und Warschau. (in Krakau: Grodgasse 71).

Im Weltkurorte Karlsbad ist ein altbekanntes, in der nächsten Nähe der Bahnhöfe sich befindliches **HOTEL** bestehend aus hochelegantem Speisesaal, grosser Schwemme, Kaffeehaus-Räumlichkeiten und 38 Zimmern, Küchen, Kellern, sammt Zubehör vollkommen eingerichtet und grossartig möblirt (Zimmerlösung pro Bade-Saison 15.000 Kronen) **besonders geeignet für ein jüdisches Hotel-Restaurant** mit Concession um 200.000 Kronen zu verkaufen. Notwendiges Kapital 20 000 Kronen Rest ruhige Gelder. — Anträge erbeten unter „Seltene Chance“ poste restante Karlsbad, Böhmen.

כשר נייגעטע כשר

קראקויער ועלכוואארען-פאבריק מיט דאמפפבטערייב

Gartenberg & Gebr. Gronner
KRAKAU, Krakaugasse Nr. 33.

ערצייגט דיא שענסטע סאכאמי, ווערא-נעזער, ברוסט, שינקען, רויך עט קרענ-וויסמעל א. ז. ו. עמפפיעהלט

צו ביליגסטען פרייען.

אויף פערלאנגען ווידר פרייזקוראנטע עט הכשר איינגעשיקט.

נאך דעם בראנד אין דער שווייץ

פערקויפע איך איינע עכטע זילבער-אוהר אום 4.50 פל עבענזא איינע לאנגעזילבער-קעטטע אום 1.25 פל פרייזקוראנטע זאלאנגע פאר-ראטה רייכט.

Josef Feil, Krakau, Grodgasse 60
Uhrmacher & Juwelier

אויף פערלאנגען זענען פרייזקוראנטע גראמס 8 פראקא.

עפירעפסי

להלי-הנפילה ר"ל לשבץ (קראמפף) ולמהלות עצבים אחרות ידרשו ספר מיוחד לזה ויקבלו כחנם פראנקא ע"י

Privil. Schwanen-Apotheke
Frankfurt a. M.

Wyd.: **Neffeli Hof. S. M. baser.**

Odpowiedzialny Redaktor: S. M. Lazer.

Drukiem S. L. Deutschera w Podgórzcu.